ՀԱՅԱԳԻՐ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

Բիւզանդիոն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

20 ՓԱՐԱ — 20 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԷԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

"بوزانتيون"
ارمنجه يومیه وسیاسی، مالی وادبی غزته سیدر مسئول
بوزانت كچيان
دولمه باغچه قپوسی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرو لی مطبعه ده طبع اولنور

ՄՈՒՇԵՂՆ ՊԻԹԼԻԶ

Գ.

Բարեպաշտութեան օճախի մը վրայ չհնուած սա գեղանի յաւերժահարսին գողտրիկ զոյգը գիս կ'ուղէր վայրկեան մ'առաջ հանել Միջերացեան ափունքը, ուր Աստուծու սէրը ջանջանուած է մարդկային սիրու տոհմով։ Բայց որոտումը սկսաւ մթնոլորտը քնդացնել, չորսդին պահ մը մենց թուղի ամպերու խուռթենէն, անձրեւն ու չաղրը ձիգ պարաններու պէս չափեցին մեր վրայ երկար ատեն, հազիւ հասանք Գոլնէ ըռւած քրդաբնակ գիւղի մը ծէրոնը, որմէ չատ հեռի չէ Մուշեղպէնը, կամ Մուշպէնը, մշոյ դաշտին Զաֆտոյ ըսուած մասին հնագոյն գիւղերէն մին։ Գրէթէ ժամ մը հանգչեցանք։ Երկինքը՝ թեթեւցած էլեկտրականացած ամպերու ոստաւմներէն, թոյլ տուաւ որ պայ չառ աբեւով չարունակենք մեր ճամբան։ Գրէթէ ժամ 3ին, ցորկոման, Մեղրագետի ափունքն ողղուեցած էր։

Հիացայ։ Ինչ վեհ, ինչ առատ բղխած, ինչ հայելեցուած կենդանի կապոյտին։ Զոյս դին բոց և հարթ դաշտի մը գոգը, լայն չրջանակի մը կեդրոնէն կ'ազբերանայ Մեղրագետը։ կապոյտով լճացած, բիւրեղացած վիթխարի զմրուխտի կ'նմանի ջուրը այս ափունքը։ Դէպի եզերքները ճերմակ-գերմակ քարերն ու խիճերն յստակօրէն կ'զարդարեն յատակը, ու այնպէս կ'խորունկնայ դէպի կեդրոնը, այնչափ խորունկ, որ անմատչելի է կ'ըսեն, նոյն իսկ ամէնէն վարպետ լուղորդներու։ Երբ աչքդ սեւեռես այդ անդնդախոր կեդրոնի վրայ, կասպատացուցը խորունկութեան աստիճանացումով կ'մթնայ և յամածուածութիւնդ իրեն կ'քաշէ և դուն կ'ուզես միամտաբար կրկնել «Աստուծու սիրուն», բ'նչ կայ սա խորունկ կէտին մէջ, գեղանի յաւերժահարսին աչքն է արդեօք այս ափունքը։ Դիտէ՛, ճամբորդ, դիտէ ուզածդիդ չափ։ Թերեւս եթէ քիչ մը առաջ գայիր, վառ Թունիրէ բզկող այս պազ ջուրին տեղ չատ տխուր ու անհրապոյր պիտի գտնէիր կապոյտը ծածկող արտասուալից ու գոռ ամպերու պատկերացուածքէն։ Երկնքի՛ եզերքը, յօտեցուր չրթներդ գեղանի-ջուրին երեսն ու վայելէ՛։

Մեղրագետ. սիրած էի զինքն իր սիրուն անունին համար, դիտած էի իր մանուածոտ պտոյտը Ս. Յովհաննու բարձունքէն, Առաքելոց վանքի մօտ եւ Յովհաննէսի անունով մկրտուած ժայռերու կատարէն. նայած էի իրեն Քարկէի ստորոտը՝ իննականան ազբիւրներուն միացուած տեղէն, Աչտիշատի դաշտահայեաց սքանչելի բլուրէն ալ իրմէ էի իրեն, անցած էի քանիցս իր կամուրջէն և միշտ սիրած էի զինքը մեղրի գունով պղտորուածքեան մէջ, որ կ'երթայ կ'համրուբ ածածուն Արածանին Գօ գիւղի մօտ։ Ու հիմա այդ պղտոր հոսանքը չեմ գտներ իր ազբերացումի չինչ աչքին մէջ։ հասանքը, որ կ'ատուաբանայ երթալով, չատ վարն իր անկողնին երկու կզմերը խածնող պղտոր վտակներէ։ Կ'տեսնեմ գեղեցկութիւն մը ներչնչող, բանաստեղծութիւն մը որ էութիւնդ կ'տագնէ, և գո՛ւշ սըր. տիդ տաքութենէն, մտքիդ խոհմտութենէն բան մը կ'ընծայես, ու մնաք բարովի նայուածքովդ անգամ մ'ալ ընդգրկել եաքը կործանած սիրոյ տկունքը, կ'մեկնիս բնական այսպիսի չքեղութիւն մը վայելած ըլլալուդ հրճուանքովը։

Այս պատուական փունջին մօտերը բզբզիկ հարիւրեան մը վրայ՝ դէպ արեւելք կամբած աչտարակ մը կ'ցցուի, արաբական ոճով։ Աչտարակին գմբէթն ինկած է, չորս դին փերեզման մ'է խոպան մարտիկներու, որ երկու դարու հնութիւն մը կ'կրէն իրենց վրայ։ Նման գերեզմաններ ալ կան Գոլնէէն ասդին ճամբու երկու կողմերը բլլացող թելերու վրայ, ամէնքն ալ խոշոր սև ապառաքարէր ունին իրենց անուագին և սընդարքին վրայ կանգնած, արաբերէն արձանագրութիւններով։ Մի քանի հատին թուականը գտայ։ 1288 և 1290 էր, հետեւաբար աւելի հին ալ կային։ Աչտարակը, որ գերեզմանական լռութեան մէջ միս մինակ կը ճակատի բուքին, տօքին, անձրեւին ու ձիւնին, կ'ազդէ վրադ։ կարծես լռին լեզու մը կ'ուզէ քեզ իր կիսաւեր յղուած քովդ։ Իր չինուածքին ճարտարապետական վայելչութիւնն այնքան հրապուրիչ է, որ կ'վտանգիս բացօթեայ լայն մենութիւնը խաղալ սիրուն ու լքած աչտարակին։ Իր առջև կ'պառկին քառակուսի մուտքի մը աւերակները, իր ետեւ ուրիշ աշնուք աչտարակ մը փլատակը։ Իր բոլոր կենդանութիւնը գերեզմաններն են եւ հետեւարար ինքն աչտարակին ալ գերեզման մը, ինչպէս մը այն զօրավարին, որ տեղւոյն վրայ վարեց, չարժեց զինքը չրկապատող դիեներուն մարտիկ կենդանութիւնը։ կիսաւեր աչտարակին արձանագրութիւնները կ'փնտռեմ։ կ'գտնեմ բարձրէն բացուած պատուհանի մը չափ փոքր գրան մը դրանդիին սպիտակ քարին վրայ փորագրուած մանրիկ արաբերէն տառերով, ինձ անմատչելի և անընթեռնլի։ Հարեւանցիօրէն իրարու վրայ դրուած քարերն իրը պատուանդան կ'գործածեմ չատ դժուարութեամբ, գոնէ գլուխս հասցնելու այդ գրան չեմ. քը՝ աչտարակին ներսն ալ դիտելու։ Եւ ներսն աւելի անչուք, գմբէթը նստած և յատակը լեցուցած է, վար կ'իջնեմ նոյն զգուշութեամբ։ կ'դիտեմ չորս դին, միչտ մեծութիւնն է տիրապետողը։ Հալար նէմրուտը միայն քիչ մը հեռուէն իր լայն նստուածքով կ'նայի այս աչտարակներու վրայ, ու կ'ծաղրէ մարդկեղէն հանճարին ու մտային արտադրութիւններուն պարտութիւնը տարիներու հաղուածին ու հոսանքին տակ. արտադրութիւններ, որոց համար կ'ըսեն թէ նոյն իսկ Նեմրուտի վիմափոր ծոցին մէջ ալ կան

—Ո՞վ գիտէ, ատանկ գաղտնիք մը մարդու կ'ըսուի՞։

Այս կարգի կատակներէ վերջ երկուստեք համաձայնեցան ու որոշեցին գաղտնի պահել ամուսնական խնդիրը հասարակութենէն, որպէս զի դայկին քսութիւն մը չընէ։

Տիկին Կանթեղեան աղաչեց բժիշկին որ յամախակի այցելէ իրենց, հարեանական կարգադրութիւններուն վրայ խօսելու և նոյնպէս աղային հետ խորհրդակցելու համար։

—Աներդ խելօք մարդ է, Տոքտոր էֆէնտի, ըսաւ Մարգրիտ, ատանկ հեռուն տեսնող մարդ հազարէն մէկ չի գտնուիր. դայկին տունէն իւնչպէս եղկդ, ա՛ր տուն բռնելիք ըլլալդ, մէկիկ մէկիկ կ'սորվեցուներ քեզի։ Պիտացած եղիր որ ըսածը ըսած է։

—Հարկաւ, արդէն մէկ անգամ տեսնելով հասկցայ իւնչ մեծ մարդ ըլլալը։

—Մինակ պակասութիւն մ'ունի որ քիչ մը թիթիզ է, ան ալ ամէն մարդ գիտէ, չատ չեն տեսնար. ատոր հետ մէկտեղ սիրտը գէշութիւն չիկայ։ Ներսիդին բան չի կրնար պահել, կ'պռոայ, կ'ճնչէ, հարն ալ դիմացինին սիրտը առնելու կ'ելլայ։

—Ախիկայ պակասութիւն չի սեպուիր, ըսաւ Տոքտորը, մեծ մարդերու ընդհանրապէս բարկացող կ'ըլլան։

Մինչդեռ տիկին յատկապէս առաջ կ'քշէր կանթեղեանի հանրահռչակ բարկութիւնն ու անկրթութիւնը, որպէս զի եթէ բժիշկին առջև անվայել ընթացքի մէջ գտնուի, յանկարծակիի չգայ երիտասարդը։ Իսկ Տոքտորն որ երեկուընէ իվեր աւելի բան մոռցած՝ հինգ հազար ոսկին կ'երազէր, հիմայ կանթեղեանի տան փայլէն ու իրեն ընծայուած յարգանքէն աւելի ևս չմորած՝ աւելի բան կ'նկերէք անորոյը, որ պիտի հաճէր հարստացնել զինքը։

Մարիցայ կրկին սրահ հրաւիրուեցաւ մօրը կողմէ, աղլիկը տեսաւ որ յարաբերութիւնները մտերմացած էին իրեն կէս ժամուան բացակայութեան միջոցին. այս նպաստաւոր երեւոյթէն քաջալերուած մէկ երկու խօսք ևս փոխանակեց բժիշկին հետ, որ հրաժեշտ առնելով մեկնեցաւ։

Մինչնորդուհին ուսերը վեր քաչելով,

—Աըսմէթ որ ըլայ նէ, իրմէ ատանկ կ'ըլայ։ Աատուած թագին պահին կ'հասցնէ՛, տառօսը մէկալ զաւկընէրդ ալ ըլայ, Յօրսիկ հանըմ։

—Եղաւ լմնա՞ւ կ'ըսես, հատալս չի գար։

—Տէր ողորմա՛, բերանդ ուղղուբ բաց, Յօրսիկ հանըմ, եկո՛ւ մօրդ ծառքը պագ, աղլիկս. իշալահ աղէկ օրերնիդ կ'տեսնամ տէ, սիրաս եղ կը կապէ։

Ժ.

Կէս օրն երկու ժամ անցած էր։ Օր. Բօլին բազմոցի մը վրայ ընկղմանած գիրգ ու փափուկ մտաւուներովը պատկերազարդ հանդէս մը կ'մտքտատէր մեքենաբար, առանց ուշադրութիւն դարձնելու հատորին պարունակութեան։ Մնողքը, ընտանեկան յարկը, մեքսինայի անմեղ կեանքը տխուր պատկերի նման կ'սահէին կ'անցնէին իր երեւակայութեան առջեւ, անմխիթար կացութեան մտանելով խեղճ աղլիկը։

Բօլին այս խոհերուն մէջ ներս մտաւ պառաւ սպասուհին, ու զարմացական չեշտով մը,

—Օրիո՛րդ, մարդ մը եկած է, ձեզի հետ տեսնուիլ կ'ուզէ։

Բօլին բազմոցին վրայէն ընդոստ ցատկելով,

—Զըսի՞ք որ ես մարդու հետ տեսնուելու սովորութիւն չունիմ։

—Ըսի՛, բայց կ'պնդէ որ ձեր շահուն համար կ'փափաքի կարճ տեսութիւն մ'ընել ձեզ հետ։

—Ո՞վ է եղեր, գոնէ այցաքարտը ուղէիր։

—Այցաքարտ չի տար։

—Ի՞նչ տեսակ մարդ է։

—Մաքուր հագուած պարոն մ'է։

Բօլին իրը երգչուհի հաչակուելէն իվեր բազմաթիւ այցելուներ մերժած էր, առանց կոբեւորութիւն տալու իր պատուոյն չուրջ չածողներուն. սակայն այս անձը տարբեր լեզու կը գործածէր, ինչ որ վայրկենաբար ցընցեց մանկամարդ աղլկան էութիւնն հատակ։

Ո՞վ էր արդեօք այս անծանօթն որ այցաքարտ չէր տար և տեսակցութիւն կ'պահանջէր չահու վրայ միայն խօսելու պայմանով. արդեօք զինք ճանչցո՞ղ մ'էր, արդեօք իր հօր կողմէն կուգար, արդեօք սրիկայ Ջիօվաննի՞ն էր թէ ոստիկանութեան գործակալ մը, որ զինք պիտի ձերբակալէր իբրեւ ընտանեկան հարստութիւնը գաղղոյ. առանց ամենքը մէկ ակնթարթի մէջ անցան Բօլինի կասկածոտ մտքէն, որ խոյսն ալեկոծեցաւ։

Խեղճ աղլիկը բոլորովին այլայլած լուռ ու մունջ կ'տառապէր դղզահար։ Սպասուհին Օրիորդին տատամսոտը տեսնելով,

—Մարդը ներս առնե՞մ։

—Ա՛հ, պատասխանեց աղլիկը մեքենաբար, առանց հաչուելու։ Եւ քիչ մը ինքզինքը կոկելով սրահ ուղղուեցաւ։

Նորեկը մէկ երկու քայլ առաջ նալով, ծայր աստիճան կնաժեծարութեամբ խոնարհեցաւ Օրիորդին առջև ու գաղտկերէն լեզուով,

—Անուշտ պիտի ներէք, Օրիորդ, այս յանդգնութեանս համար, կսկզեց։

—Այնչէն առաջ կ'խնդրեմ որ զձեզ ճանչցնելու չնորհն ընէք և գիտնաք որ ես բնաւ սովորութիւն չունիմ էրիկ մարդ ընդունիլ տունս։

—Շնորհակալ եմ, Օրիորդ, ձեր այս բարեհաճութենէն, քանզի այս եմ որ այցելութեանս նպատակն հասկնալէ վերջ անարժան չպիտի գտնէք գիս այս պատուոյն։

—Այ՛, Պարոն, յարեց Բօլին ցերտութեամբ, բայց չհաճեցաք ըսել թէ որո՞ւ հետ պարբ ունիմ տեսնուիլ։

—Ո՛չ այնչափ անունս պիտի չհագրգռէ զձեզ, որչափ տեսակցութեանս նպատակը։

—Ուրեմն, ըսաւ Բօլին ոտքի ելլելով, ներեցէք որ ձեզ չկալնեմ։

—Ներեցէք, Օրիորդ, որ ես ալ ոտքի ելլելով ձեզ ստիպեմ նստելու, որովհետեւ այս երկարաձիգ խօսակցութիւնը ինծի ալ ծանր կ'գայ։

Բօլին ակամայ նստաւ, ու նորեկն ալ իր կարգին նստելով, ձայր աստիճան կնամեծարութեամբ խոնարհեցաւ Օրիորդին առջև ու գաղտկերէն լեզուով,

—Անուշտ պիտի ներէք, Օրիորդ, այս յանդգնութեանս համար, կսկզեց։

—Այնչէն առաջ կ'խնդրեմ որ զձեզ ճանչցնելու չնորհն ընէք և գիտնաք որ ես բնաւ սովորութիւն չունիմ էրիկ մարդ ընդունիլ տունս։

—Շնորհակալ եմ, Օրիորդ, ձեր այս բարեհաճութենէն, քանզի այս եմ որ այցելութեանս նպատակն հասկնալէ վերջ անարժան չպիտի գտնէք գիս այս պատուոյն։

—Այ՛, Պարոն, յարեց Բօլին ցերտութեամբ, բայց չհաճեցաք ըսել թէ որո՞ւ հետ պարբ ունիմ տեսնուիլ։

—Ո՛չ այնչափ անունս պիտի չհագրգռէ զձեզ, որչափ տեսակցութեանս նպատակը։

[*].—Փիւնիկէ կ'նչանակէ «Արեւանէներու երկիր»։ Փիւնիկէի նախնական ձեւն է Ֆոան, Ֆեօն, Ֆանի, ինչպէս կ'կոչուէր Քանանացւոց տիրապետութեան ատեն։

ԳԻՋ ՄԸ ԳԻՏԱԿԱՆ

Նոր լոյս.—Գրպանէ կտրիչ —Թերայէ տարեկան պարունակութիւնը.—Լուսագրիչ.— Բիլավ.— Մագնիչ Ռոպանը։

Գիտական հանդիսի մը մէջ, հեռաւոր խիստ հետաքրքրական լուրը կ'կարդանք։ Նիւ—Եօրքի գրամատերներէն ոմանք 25 միլիոն տոլար գրամագլխով ընկերութիւն մը կազմեր են չահագործելու համար գիւտ մը, որ, եթէ ճիշտ է, մեր սովորութիւններուն ու բարքերուն մէջ նոյնքան մեծ յեղաշրջում պիտի ընէ որքան ըսած է երկաթուղիի գիւտը։

Ամերիկացի քիմիագէտ մը, Մր. Բօր Դէէնֆիլտը, յայտներ է քիմիական հակազդեցութիւններու չնորհիւ նոր և հիանալի լոյս մը առած բերել ապակեայ գունտի մը մէջ, որուն օգը նախապէս պարպուած է օդահան գործիքով։ Այս լոյս չատ աւելի փայլուն է քան մեր գիտցած բոլոր լոյսերը, և բնաւ չի յոգնեցներ տեսողութիւնը։

Մր. Բօր լոյսը ցարդ անծանօթ եղած քիմիական խառնուրդի մը արդիւնք է, զոր յատուկ քերելու համար բնաւ հարկ չկայ ո՛չ չարժիչ մեքենաներու ո՛չ ալ ուրիշ ո՛և է գործիքի։ Աչխատաւոցներու լոկին քիմիագիտութիւնն է որ ամէն բան կ'կատարէ։ Այս լոյսն անգամ մը ապակիէ գունտի մը մէջ բանտարկուելէ ետք, ո՛չ երբեք չի մարիր։ Վտանգ բնաւ չկայ, կի եթէ գունտը կոտրի, լոյսն անմիջապէս անչուշտ կ'փախչի, առանց ամենափոքր պայթում մը առաջ բերելու։ Վարպետութիւնը զայն չփախցնելուն մէջն է։ Շահագործող ընկերութիւնը մտադիր է ամէն միջոցներ պատրաստել այս գունտերէն, որով պիտի կրնանք մեր գրասեղանին ու սիկառի տուփին քով հատ մը վառտղել գրպաններուս մէջ և ուզած ատեննիս հանել գործածել։

Փակագիծով ըսենք թէ առ այժմ մեր մէջ այս գրպանի առձեռն լոյսին պէտք ունին այն առեներաները, որք Բերայի Արհեստանոցին մէջ նիւթերնին կ'կրծանցնեն յաճախ և չեն գտներ։—այն խոշոգիրները՝ որք թէև Լոյս ունին ձեռքերնին բայց այս նոր լոյսին կ'կարօտին ասկի հաճով նիւթեր փնտռել գտնելու համար.—այն կրթական պաշտօնեաները՝ որք թէև նէ-րը գտան, բայց հիւծը կորնչացուին գիշերամուտաբար։ կ'մրժէ նաև որ մեր ուսուցիչներն ալ մէկմէկ հատ ունենան, որպէսզի եթէ չեն կրնար լոյս թափել իրենց մաքերնէն, գոնէ այդ գունտերով իրենց գրպաններէն լոյս ցոյացնեն կունտ-գլուխներու վրայ ? ? Փակագիծը գոցելով ըսենք թէ ամերիկեան ընկերութիւնն այժմէն իր Բարիզի գործակատարին հեռագրած է որպէս զի ընդլայնէ պէտք եղած ձեւակերպութիւնը կատարէ Ֆրանսայի համար ալ մեծաչուրջ ձեռք բերելու նպատակաւ։

*** կ'ընդունինք անչուշտ թէ սովորական բան մը պիտի ըլլար ջուր դնել լուսաւոր ազբիւրներու մէջ, վասն զի այն տեղ գործն արժանիք մը չէնենար։ «Ամէնէն մեծ դժուարութիւնը, ըսած է Մ. Տաւր. չինուին է այնպիսի լուսաւոր ազբիւրներ ուր ջուրի կաթիլ մը իսկ չգտնուի»։ Այժմ կատարուած իրողութիւն մ'է լոյսի ազբիւրը, որուն վրայ կրնաք սքանչանալ Բարիզի ներկայ Արուեստահանդեսին Սպանիական տաղաւարին Մաւրիտանական բաժնին մէջ։ Ահա պատմութիւնը, որ բաւական զուարճալի է։ Սպանիական տաղաւարին քովիսկը իր խնդրած էր ծանօթ ճարտարագէտ կիսեթաւ Դրուվէէ որ սրահին կեդրոնն իսկապէս և նորօրինակ բան մը հաստատէ, ամէնուն ուչադրութեան արժանանալ։ կարգ մը խորհրդակցութիւններէ ետքը, համաձայնութեամբ կ'որոչուի չինել լուսաւոր մեծ ազբիւր մը որուն ցոյաքերը 6—7 մեդր բարձրութիւն ունենան։ Բայց նկատելով որ այս բանին հաճար ջուրի ահագին մթերքի մը և հետեւաբար մեծ ծախքի մը պէտք կայ, Բաժխերը սարսափով ետ կ'քաչուի և կ'պաչտէ Մ. Դրուվէէն որ ջուրէն նուազ սուղ բան մը խորհի գտնէ։ Ճարտարագէտն երկունքի մէջ մտնելով վերջապէս հետեւեալ

Բօլին նկատելով որ այդեղուն կը չաժառ անունը ծածկել, այլեւս չզբնեցաւ, ամոռ մը ցոյց տուաւ անոր ուինքն ալ բաւական հեռու նստելով պատրաստուեցաւ ունկնդրել։

Անծանօթը քաղաքավարական ձեւերը բնաւ ձեռքէ չձգելով, ժպտուն դէմքով մը,

—Տաբօրինակ դէպք մ'է ինչ որ պիտի պատմեմ, բայց կանուխէն յայտնեմ որ չարամտութիւն չկայ գործին մէջ։

Աղլիկը տագտկացած խորհրդաւոր մարդուն անվերջանալի յաչաղատներէն, ձեւերէն, չընդմիջեց զայն, ժամ առաջ խնդրոյն էութիւնն հասկնալու հետաքրքրութեամբ։

—Աւելորդ է կրկնել որ մեծ համբաւ ունիք մայրաքաղաքիս Հայկազեան մէջ և ամէն մարդու իսկապէս երջանկութիւնն է ձեր բարեկամութեան արժանանալ։

—Բայց, Պարո՛ն, դուք այս պայմաններով չէ որ մտաք տունէս ներս։

—Այո՛, Օրիորդ...։

—Հետեւաբար չպիտի կրնամ մտիկ ընել ձեզ, եթէ չհեկանութենէ զուրկ խնդիրներու վրայ խօսիք այսպէս։

—Շատ խստապահանջ էք, Օրիորդ, առաջին բառէն իսկ խօսքս ընդմիջելու աստիճան խստապահանջ։

—Կ'ապաչէ՛մ, առանց յառաջաբանի, պարզ բառերով բացատրեցէք ձեր այցելութեան նպատակը։ Ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ, ի՞նչ ունիք ըսելու։

(Շար.)

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի [50]

ԿԱՍԻՄ
ԲԱԽՏԱԽՆԴԻՐԸ

Թ.

—Ես ալ ատոր ատանկ ըլլալը գիտնալուս այսօր խօսք բացի, չէ նէ խենթ չեմ որ հիւանդի եկող բժիշկի մը ալլիկահաւ խօսք բանամ։ Զգէ՛ որ Աստուած մենէ աղէկ գիտէ եա՛, ատ գործին խըլտավուզը Աստուածամարտն է, մտած եղած տեղս պիտի զուրցեմ. քա՛ ո՞րին մտքէն կ'անցներ որ երէկ ես Տոքտորին խօսքերը բերեմ տէ, ան ալ գիշերը ձեզի գայ, հրաչք կ'ըսեն նէ իրէ՛ս աս է։

—Իրա՛ւ զարմանալի է, յարեց տանտիրուհին ժպտելով, որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր ատանկ բան։

—Մարտիրոս տխօրը մէյմէկ մեծ պախիշ պիտի տաք երկուքնիդ ալ։ ան չըլլար նէ քիչ մը զօր կ'տեսնայիք դուք իրար, հէլէ ենովք աղա՛ն, մարդու կ'հաւնի՛. մէյէր քի հանըմը հիւանդ ըլլայ տէ, բժիշկ մը գայ խալաչ. անոր ալ աղէկ թարաքը բռնէ, վիզիթայի տեղ աղլիկը տայ, չէ՛ նէ անոր ձեռքէն աղլիկ չելլար։

—Իրաւ անվայել է ատանկ բաներ խօսիլը, բայց կարգը եկաւ տէ ըսեմ, ենովք աղային ըրած բանը չէր ա. վրան կարգացի՞ք, դեղ տուի՞ք, ի՞նչ ըրիք, Տոքտոր էֆէնտի։

—Ո՞վ գիտէ, ատանկ գաղտնիք մը մարդու կ'ըսուի՞։

Այս կարգի կատակներէ վերջ երկուստեք համաձայնեցան ու որոշեցին գաղտնի պահել ամուսնական խնդիրը հասարակութենէն, որպէս զի դայկին քսութիւն մը չընէ։

Տիկին Կանթեղեան աղաչեց բժիշկին որ յամախակի այցելէ իրենց, հարեանական կարգադրութիւններուն վրայ խօսելու և ենովք աղային հետ խորհրդակցելու համար։

—Աներդ խելօք մարդ է, Տոքտոր էֆէնտի, ըսաւ Մարգրիտ, ատանկ հեռուն տեսնող մարդ հազարէն մէկ չի գտնուիր. դայկին տունէն իւնչպէս եղկդ, ա՛ր տուն բռնելիք ըլլալդ, մէկիկ մէկիկ կ'սորվեցուներ քեզի։ Պիտացած եղիր որ ըսածը ըսած է։

—Հարկաւ, արդէն մէկ անգամ տեսնելով հասկցայ իւնչ մեծ մարդ ըլլալը։

—Մինակ պակասութիւն մ'ունի որ քիչ մը թիթիզ է, ան ալ ամէն մարդ գիտէ, չատ չեն տեսնար. ատոր հետ մէկտեղ սիրտը գէշութիւն չիկայ։ Ներսիդին բան չի կրնար պահել, կ'պռոայ, կ'ճնչէ, հարն ալ դիմացինին սիրտը առնելու կ'ելլայ։

—Ախիկայ պակասութիւն չի սեպուիր, ըսաւ Տոքտորը, մեծ մարդերու ընդհանրապէս բարկացող կ'ըլլան։

Մինչդեռ տիկին չատակապէս առաջ կ'քշէր կանթեղեանի հանրահռչակ բարկութիւնն ու անկրթութիւնը, որպէս զի եթէ բժիշկին առջև անվայել ընթացքի մէջ գտնուի, չանկարծակիի չգայ երիտասարդը։ Իսկ Տոքտորն որ երեկուընէ իվեր աւելի բան մոռցած՝ հինգ հազար ոսկին կ'երազէր, հիմայ կանթեղեանի տան փայլէն ու իրեն ընծայուած յարգանքէն աւելի ևս չմորած՝ աւելի բան կ'նկերէք անորոյը, որ պիտի հաճէր հարստացնել զինքը։

Մարիցայ կրկին սրահ հրաւիրուեցաւ մօրը կողմէ, աղլիկը տեսաւ որ յարաբերութիւնները մտերմացած էին իրեն կէս ժամուան բացակայութեան միջոցին. այս նպաստաւոր երեւոյթէն քաջալերուած մէկ երկու խօսք ևս փոխանակեց բժիշկին հետ, որ հրաժեշտ առնելով մեկնեցաւ։

Մինչնորդուհին ուսերը վեր քաչելով,

—Աըսմէթ որ ըլայ նէ, իրմէ ատանկ կ'ըլայ։ Աատուած թագին պահին կ'հասցնէ՛, տառօսը մէկալ զաւկընէրդ ալ ըլայ, Յօրսիկ հանըմ։

—Եղաւ լմնա՞ւ կ'ըսես, հատալս չի գար։

—Տէր ողորմա՛, բերանդ ուղղուբ բաց, Յօրսիկ հանըմ, եկո՛ւ մօրդ ծառքը պագ, աղլիկս. իշալահ աղէկ օրերնիդ կ'տեսնամ տէ, սիրաս եղ կը կապէ։

Ժ.

Կէս օրն երկու ժամ անցած էր։ Օր. Բօլին բազմոցի մը վրայ ընկղմանած գիրգ ու փափուկ մտաւուներովը պատկերազարդ հանդէս մը կ'մտքտատէր մեքենաբար, առանց ուշադրութիւն դարձնելու հատորին պարունակութեան։ Մնողքը, ընտանեկան յարկը, մեքսինայի անմեղ կեանքը տխուր պատկերի նման կ'սահէին կ'անցնէին իր երեւակայութեան առջեւ, անմխիթար կացութեան մտանելով խեղճ աղլիկը։

Բօլին այս խոհերուն մէջ ներս մտաւ պառաւ սպասուհին, ու զարմացական չեշտով մը,

—Օրիո՛րդ, մարդ մը եկած է, ձեզի հետ տեսնուիլ կ'ուզէ։

Բօլին բազմոցին վրայէն ընդոստ ցատկելով,

—Զըսի՞ք որ ես մարդու հետ տեսնուելու սովորութիւն չունիմ։

—Ըսի՛, բայց կ'պնդէ որ ձեր շահուն համար կ'փափաքի կարճ տեսութիւն մ'ընել ձեզ հետ։

—Ո՞վ է եղեր, գոնէ այցաքարտը ուղէիր։

—Այցաքարտ չի տար։

—Ի՞նչ տեսակ մարդ է։

—Մաքուր հագուած պարոն մ'է։

Բօլին իրը երգչուհի հաչակուելէն իվեր բազմաթիւ այցելուներ մերժած էր, առանց կոբեւորութիւն տալու իր պատուոյն չուրջ չածողներուն. սակայն այս անձը տարբեր լեզու կը գործածէր, ինչ որ վայրկենաբար ցընցեց մանկամարդ աղլկան էութիւնն հատակ։

Ո՞վ էր արդեօք այս անծանօթն որ այցաքարտ չէր տար և տեսակցութիւն կ'պահանջէր չահու վրայ միայն խօսելու պայմանով. արդեօք զինք ճանչցո՞ղ մ'էր, արդեօք իր հօր կողմէն կուգար, արդեօք սրիկայ Ջիօվաննի՞ն էր թէ ոստիկանութեան գործակալ մը, որ զինք պիտի ձերբակալէր իբրեւ ընտանեկան հարստութիւնը գաղղոյ. առանց ամենքը մէկ ակնթարթի մէջ անցան Բօլինի կասկածոտ մտքէն, որ խոյսն ալեկոծեցաւ։

Խեղճ աղլիկը բոլորովին այլայլած լուռ ու մունջ կ'տառապէր դղզահար։ Սպասուհին Օրիորդին տատամսոտը տեսնելով,

—Մարդը ներս առնե՞մ։

—Ա՛հ, պատասխանեց աղլիկը մեքենաբար, առանց հաչուելու։ Եւ քիչ մը ինքզինքը կոկելով սրահ ուղղուեցաւ։

Նորեկը մէկ երկու քայլ առաջ նալով, ձայր աստիճան կնամեծարութեամբ խոնարհեցաւ Օրիորդին առջև ու գաղտկերէն լեզուով,

—Անուշտ պիտի ներէք, Օրիորդ, այս յանդգնութեանս համար, կսկզեց։

—Այնչէն առաջ կ'խնդրեմ որ զձեզ ճանչցնելու չնորհն ընէք և գիտնաք որ ես բնաւ սովորութիւն չունիմ էրիկ մարդ ընդունիլ տունս։

—Շնորհակալ եմ, Օրիորդ, ձեր այս բարեհաճութենէն, քանզի այս եմ որ այցելութեանս նպատակն հասկնալէ վերջ անարժան չպիտի գտնէք գիս այս պատուոյն։

—Այ՛, Պարոն, յարեց Բօլին ցերտութեամբ, բայց չհաճեցաք ըսել թէ որո՞ւ հետ պարբ ունիմ տեսնուիլ։

—Ո՛չ այնչափ անունս պիտի չհագրգռէ զձեզ, որչափ տեսակցութեանս նպատակը։

ճարտար միջոցը կ'խորհի և ի գործ կը դնէ։ Դէպ ի կեդրոն հակած լայն աւազանի մը վրայ կ'դնէ ելեկտրական հզօր հովահրիչ գործիք մը և անոր վրան՝ խողովակ մը որ աղբիւրին կտուցը կ'կազմէ։ Խողովակին ծայրը դրուած աղեղնաւոր կանթեղ մը իր ճառագայթները ցոլացնելով կ'լուսաւորէ ո՛չ թէ հեղուկ մը, այլ որոշեալ քանակութիւն մը բրինձի հատիկներու, որոց հետ խառնուած են սուտ ոսկեթիթեղ և փայլար [mica]։ Ասոնք հովահրիչ գործիքէն փչուելով խողովակէն դուրս կ'ցայտեն և կ'իյնան աւազանին մէջ։ Օդի հոսանքն հոն հանգիստ չի թողուր զիրենք և կ'ստիպէ ցատկոտել։ Գունաւոր ապակիներով զարդարուն գունտ մը խողովակին տակէն դառնալով զանազան գոյներ կուտայ լոյսով թաթախուն այս հիւլէներուն։ Տեսարանը շատ հիանալի է։ Պատրանքը կատարեալ ընելու համար բնաւ հարկ չկայ ջուրի քանի մը կաթիլ խառնել բրինձի հատիկներուն, որովհետեւ այն ատեն ցայտք մը առաջ բերելու տեղ պատուական բէյլով մը կ'պատրաստուի կանթեղին առաջ բերած տաքութեամբ։

* * Ճերմակ կտուցով Թռչուն մը կայ Հօգէնդօթներու երկրին մէջ որ սովորութիւն ունի գիւղի մը բնակիչներուն լուր տալ թէ ընդհանրապէս ո՛ւր կ'գտնուին մեղուներու փեթակները։ Զի կործէք սակայն թէ այս վարպետ Թռչունը մարդոց հաճելի ըլլալու համար լրտեսութիւն կ'ընէ։ Ո՛չ, այլ որովհետեւ ինք շատ կ'սիրէ մեղրը, մանաւանդ մեղուին հաւկիթները, և գիտէ թէ երբ բոյն մը աւրուի, միշտ քիչ մը մեղր գետին կ'իյնայ։ Եւ որովհետեւ ինք շատ կը վախնայ մեղուէն, ուստի մարդոց ճարտարութեան կ'դիմէ իր իսկ որովայնը պարարելու համար։ Մր. Սբարմէն այսպէս կ'նկարագրէ Թռչունին լուր տալու ձեը։ «Առտուն կանուխ ճամբայ կ'ելնէ և տունի մը պատուհաններուն առջև գալով սրտառուչ աղաղակներ կ'բառնայ մինչեւ որ ուշադրութիւն գրաւէ։ Բնիկ մը՝ գործն հասկնալով՝ անոր կ'ընկերանայ։ Թռչունն աղաղակները կ'շատցնէ երբ կը տեսնէ որ բնիկն իր ուզածին պէս չքալեր։ Վերջապէս կ'հասնին փեթակին մօտ որ ընդհանրապէս պառաւծ մը ծայրը կ'ըլլայ։ Լոտսը ծառի մը ճիւղերուն մէջ կ'անհետի և կ'սպասէ։ Իսկ Հօգէնդօթ աւարի կուտայ փեթակը, և Թռչունին ծառայութիւնը վարձատրելու համար մեղուին հաւկիթներն ու ձագերն անոր կուտայ»։ Ինչպէս կ'տեսնուի, Թեւաւորներու աշխարհին մէջ ալ անձնական շահն ամէն բանէ առաջ է։

ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԵՒՐՈՊԱ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԶԷՆՔ ՏՈՒԱՒ

Ճարոնական պատերազմին վերջերը, կ'ըսէ «Մաթէն», Չինաստանի Խնամակալուհին ինքզինք մեծերիմ բարեկամ ձեւացուց Եւրոպացիներուն որք իր Կայսրութիւնը փրկեցին Ճարոներէն [Ճարոնցիներէն]։ Եւրոպացիք ալ շատ գոհ մնացին Խնամակալուհիէն, և Տէրութիւններէն ոմանք առաջարկեցին մինչեւ իսկ հրահանգաւոր ըլլալ չինական փոխառութեան մը համար։ Եւրոպայի բոլոր վաճառատունք իրենց դրամագլուխները ղրկեցին այդ բարեմոյն ծերուկ տիկնոջ։ Արդ, Խնամակալուհին ո՞ւր գործածեց այդ դրամները։ Այսօր գիտենք։ Խնամակալուհին Եւրոպայի քանի մը կառավարութիւններէն գնեց մեծաքանակ թնդանօթ և հրացան Դաքույի ամրոցներուն համար, որք ուղղուած էին Բորդ Արթուրի Ռուսերուն, Ուէյ—Հայ—Ուէյի Անգլիացիներուն և Շանդունկի Գերմաններուն դէմ։ Զէնք ծախող Տէրութիւնք իրենց ուրախութենէն ի՛նչ ընելնին չէին գիտեր, իրենց առած դրամի իրենց կուգար դարձեալ, իրենց երկաթի գործարանները, ձուլարանները կ'աշխատէին, իրենց ունեցած աղէկ տեսակներէն կ'արտածէին դէպ ի Չինաստան։ Մինչ այս մինչ այն, Խնամակալուհին գաղտնի հրամաններ կուտար որ այդ զէնքեր անյապաղ բաշխուին Չինացի զօրաց։ Գաւառներու կառավարիչներուն հրաման ղրկուեցաւ թէ կատարեալ ազատութիւն ունէին դուրս քշելու բոլոր օտարականները, և թէ պատասխանատու պիտի համարուին, եթէ այս մասին թուլութիւն կամ վարանում ցուցնեն։ Այս հրամանագիր Նոյ. 21 Թուականը կ'կրէ։ Այս Թուականէն ի վեր կառավարիչներն հնազանդեցան և Եւրոպացիներէն փոխ առնուած դրամով անոնցմէ գնուած զէնքերը բաշխեցին։ Մնացեալը գիտենք։

ՉԻՆԱԿԱՆ ԻՐԵՐ

Ցորմէհետէ աշխարհի ուշադրութիւնը միմիայն Չինաստանի վրայ կեդրոնացած է, կ'հարցուի թէ ի՞նչ է բնակչաց ստոյգ թիւն ա՛յս անհուն Կայսրութեան, որուն կ'բախին այս պահուս Եւրոպա, Միացեալ Նահանգներն եւ Ճարոն։ Բացարձակ թիւեր կան այս մասին, սակայն գտնուածները, ինչպէս որ են, չեն դադրիր հրահանգիչ ըլլալէ։ Ժողովրդեան աշխարհագիրն ընելու գործն յանձնուած է Հուբոնի կամ ելմտական նախարարութեան, որովհետեւ տուրքերու բաշխումն ու հասոյթներու պետական մասը կ'հաստատուին աշխարհագրին ցանկերուն համեմատ։ Աշխարհագիրը կ'կատարուի «օճախ»ի կամ «դուռներու» վրայ։ Բնակիչք Նախարարութեան ցանկերուն մէջ կ'բաժնուին «Դինկ»ի կամ չափահաս արուներու, որք հարկատու են, և «Քէու»ի, այսինքն կին, տղայ եւ պատանի, որք չափահաս չեն դեռ։ Զօրս հազար տարիէ ի վեր աշխարհագրի դրութիւնն ա՛յս է Չինաստանի մէջ։ Բայց եւրոպական աշխարհագրութեանց եւ բառարաններու մէջ երեւցած թիւերն հիմա այլ եւս ստոյգ չեն, որովհետեւ 1842ի աշխարհագրին թիւերն են անոնք. այդ թուականէն ասդին Երկնայինք ստոյգ թիւեր տուած չեն «օտար սատանաներուն»։ Եւրոպացի մաքսային վարիչներուն հայթայթած տեղեկութիւններն են միայն, ինչպէս նաև քանի մը երկրախոյզներու ձեռամբ կատարուած քննութիւնները քանի մը մեծ քաղաքներու եւ առեւտրական նաւահանգիստներուն համար։ 1812ի աշխարհագրին նայելով, զոր թարգմանած է Փրանսացի հռչակաւոր չինարէնագէտ Բանթիէ, 27 միլիոն 990,871 բնակիչ ունէր Չիլի գաւառը, ուր կ'գտնուի Բէքին։ 1842ի աշխարհագիրը 35,879,860 հոգիի կ'հանէ վերոյիշեալ թիւը, ըսել է երեսուն տարուան մէջ կլոր հաշուով ինն միլիոն բնակիչ աւելի։ Եթէ աճումը նոյն մնացած է, Չիլի գաւառն այսօր պէտք է ունենայ 53 միլիոն բնակիչ։ Սակայն պէտք է նկատի առնել թէ Դաքույի եւ Դիէնձինի միջեւ բազմաթիւ գիւղացիք Մանչուրիա գաղթեցին՝ Բէյհօ գետին յաճախակի ողողումներուն պատճառաւ։ Մանչուրիոյ բնակիչք 12 միլիոն կ'հաշուուին, մինչդեռ 1812ին 1 միլիոն 500,000 էին։ Չիլիի մօտակայ Շանդունկ գաւառին բնակիչք 1812ին 28 միլիոն 958,764 էին, հիմակ 31 միլիոն են։ Շանսիի բնակիչք երեք միլիոն աւելցած են 1812էն 1842, Հունանի բնակիչք՝ վեց միլիոն. Ֆօքիէնի բնակիչք՝ եօթն միլիոն. Քեանկսիի բնակիչք՝ երկու միլիոն, Հուբէի, Քուանկդունկի Եունանի բնակիչք՝ մէկ միլիոն, են։ Աճումը խիստ փոփոխական է գաւառներու համեմատ։ Բայց, ամբողջին ալ միենոյն մէթոտը գործածելով, կ'գտնենք որ բուն Չինաստանի բնակիչք որ 1812ին 361 միլիոն 693,179 հոգի էին, 1842ին 404 միլիոն 946,514 եղան, այսինքն երեսուն տարուան մէջ 43 միլիոն աւելի։ Հետեւաբար, հիմա Չինաստան 490 միլիոնէն աւելի բնակիչ պէտք է ունենայ։ Բայց պէտք է հաշուել նաև կեդր. և հարաւային Չինաստանի մէջ Դայբինկներու աճեալի պատերազմին հետեւանօք եղած մահերը, ինչպէս նաև Եուննանի ապստամբութեան հետեւանօք եղած կոտորածը, ինչպէս նաև ողողումներն ու սովերը։ Ժողովրդին աճումը տարին մէկ միլիոնի վերածելով, այսօր բուն Չինաստան 462 միլիոն բնակիչ ունի։ Բայց միւս կողմէ, Երկնային կայսրութեան միւս բնակիչներն ալ պէտք է հաշուել. 12 միլիոն Մանչու կամ Թաթար, չորս միլիոն Մօնկօլ, երեք միլիոն Ցուկարիոյ մէջ, երկու միլիոն Թիպէդի մէջ։ Հետեւաբար Երկնից Որդին ունի 483 միլիոն բնակիչ, մինչդեռ հին բառարաններու և աշխարհագրութիւններու մէջ 360 կամ 400 միլիոն միայն կ'տեսնենք,

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐՆ Ը'ԱՄԵՐԻԿԱ. — Ամերիկա բողոքներուն. —Եթէ ժողովրդական [Տէմոքրադ] կուսակցութիւնն յաջողի իր ընտրելին, Մր. Պրայընը նախագահական պաշտօնին գլուխն անցընել, Մ. Նահանգաց ներքին գործերուն մէջ ալ մեծամեծ փոփոխութիւններ պիտի ըլլան եղեր։ Ժողովրդականաց համագումար ժողովն արդէն պատրաստած է իր ընտրական Ցայտագիր, որ Մր. Պրայընի քաղաքական դաւանանքն է։ Այս յայտագրէն կ'երեւի թէ Մր. Պրայըն «Ամերիկան Ամերիկացիներուն» սկզբունքը պիտի գործադրէ։ Չինացի բազում գործաւորներ այլ եւս պիտի չկրնան աշխատութիւն գտնել Մ. Նահանգաց մէջ, ինչպէս նաեւ ասիացի ցեղերէ բոլոր մարդիկ պիտի չկրնան այժմու դիւրութիւնները վայելել։ Այս յայտ կարեւոր Ցայտագիրն իր բոլոր մանրամասնութիւններով պիտի հրատարակենք վաղուան թուով։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳԻՐԸ. — Անգլ. կառավարութիւնը պատրաստութիւններ կ'տեսնէ հնդիկ ժողովրդեան երրորդ ընդհանուր աշխարհագիրը կատարելու, որ տեղի պիտի ունենայ գալ տարի մարտ 1ի գիշերը։ Հնդկական աշխարհագիրն աշխարհի ուրիշ նոյնօրինակ ձեռնարկութեանց ամէնէն ծանրն է։ Երկրին հանգամանքներն ա՛յնքան այլայլ են, համբուելիք ժողովուրդն ա՛յնքան բազմաթիւ է, և ճիշտ տեղեկութիւններ և արդիւնքներ ձեռք բերելու դժուարութիւնք ա՛յնքան բազմածախս են որ այս Աշխարհագիր մասնաւոր շահեկանութիւն ունի։ Անգլիոյ մէջ աշխարհագիր մը, համեմատաբար խօսելով, պարզ խնդիր մ'է։ Ժողովրդեան մեծագոյն մասը կարդալ գրել գիտէ։ Թուարկող պաշտօնէին գործն է միայն բաշխել և ապա հաւաքել տանուտէրերուն կողմէ պատրաստուած ցուցակները։ Ի Հնդկաստան ժողովրդին գրեթէ 100ին 6ը միայն կրնայ կարդալ և գրել։ Հետեւաբար, Աշխարհագրին ամբողջ տուեալները պէտք է յստակապէս պատրաստել։ Ասիկա մէկ գիշերուան մէջ չըլլար։ ուստի թուարկողը պարտաւորեալ է նախնական պտոյտ մը կատարել և ինք անձամբ պիտի լեցնէ ցուցակները, իր մասնաւոր շրջանակին բնակիչներուն համար պահանջուած տեղեկութիւնները տալով։ Ապա որոշեալ գիշերն երկրորդ անգամ պտոյտ մը կ'ընէ տեղեկութիւններն ամփոփելու, ճշտելու եւ ի վերջոյ արձանագրելու համար։ Լուսնկայ գիշերուան մը ընտրութիւնը շատ կարեւոր է։ Երբ լոյսն առատ ըլլայ, քննութիւնն աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլայ, և ասկից զատ, ճրագ վառելու ծախքը կ'խնայուի—ինչ որ պզտիկ բան չէ։ Բայց լրացեալ լուսին գիշեր մը պիտի չըլլայ։ Որովհետեւ ա՛յդ պարագային է որ տեղի կ'ունենան Հնդկաստանի բոլոր կրօնական հաւաքումները մեհեաններու, քաղիններու և բաղնիքներու մէջ։ Հետեւաբար, ահագին բազմութեամբ մարդիկ իրենց տուներէն բացակայ կ'գտնուին. ասկից զատ աշխարհագիր մը համար աղէկ է որ ճամբորդները կարելի եղածին չափ քիչ ըլլան որոշեալ ժամանակը։ Ըսուեցաւ թէ գործը բազմածախս է։ Պէտք է համբել մէ՛կ գիշերուան մէջ աշխարհի բնակչաց մէկ հինգերորդը։ Այս յայտարարութիւնն իսկ տարտամ գաղափար մը կուտայ գործին մեծութեան վրայ։ Աշխարհագիրն ի գլուխ հանելու համար որոշեալ գործիները պարզ են, այլ ընդարձակ։ Աշխարհագրի Քօմիսէր մը կ'ընտրուի՝ որուն պիտի օգնեն ինն գաւառային վերատեսուչներ, որք Բոմպէյին ստորակարգեալներն են։ Իւրաքանչիւրն ունի օժանդակներու զօրաբանակ մը. և իրաւցնէ գրեթէ մէկ միլիոն մարդիկ եւ տղաք գործածուեցան իբրեւ թուարկիչ, անցեալ տասն վերջին աշխարհագրին առթիւ։ Գրեթէ 2 միլիոն 600,000 րուբլի ծախք եղաւ, և ցուցակները տպելու համար 290 թոնօ թուղթ գործածուեցաւ։ Ցառաջիկայ Աշխարհագիրն ա՛լ աւելի խոշոր ձեռնարկութիւն մը պիտի ըլլայ։ Վերջին տասն տարիներուն ժողովուրդն աճած է մեծապէս։ Վերջին աշխարհագիրը 287 միլիոն բնակիչ ցոյց տուաւ, յառաջիկային 300 միլիոն կ'յուսացուի։ 300 միլիոն բնակիչներու նշանակութիւնն հասկնալու համար պէտք է բաղդատել Հնդկաստանի զանազան գաւառներն ուրիշ և ա՛լ աւելի ծանօթ երկիրներու հետ։ Պէնկալա, Հնդկաստանի ամէնէն մեծ գաւառը, Միացեալ Նահանգներէն և Մեքսիկոյէն աւելի բնակիչ ունի, և իր մակերեւոյթն հաւասար է Անգլիոյ մակերեւոյթին, բայց այս վերջնոյն վրայ երկրորդ Սկովտիա մ'ալ աւելցնելով։ Մատրասի մակերեւոյթը Բրուսիոյ և Սաքսոնիոյ մակերեւութին չափ է, իսկ բնակիչները Թուով հաւասար են այդ երկու երկիրներուն բնակչաց, բայց Վիւրդէմպէրկն ալ հետ առնելով։ Բնիկ պետութեանց ժողովրդեան Թիւը բուն Մեծին Բրիտանիոյ ժողովրդէն շատ է։ Հիւսիսային արեւմտեան գաւառներն ամբողջ գերման կայսրութեան ժողովուրդէն աւելի բնակիչ ունին, թէեւ անոնց մակերեւոյթէն պակաս է. Բէնճապի և Սինտի մէջ Աւստրիայէն աւելի բնակիչ կայ։ Պոմպայ և իր նահանգներ հաւասար են Սպանիոյ, Հոլանտայի և Նորվեկիոյ։ Կեդրոնական գաւառները, որք հազիւ 86,500 քառակուսի մղոն տարածութիւն ունին, իրենց մէջ կ'պարփակեն Պորտուգալիոյ ամբողջ ժողովուրդը, և Պորտուգալիոյ տարածութիւնն է 3 միլիոն 200,000 քառակուսի մղոն։ Ասամ գաւառը Պավիերիոյ չափ ժողովուրդ ունի, մինչդեռ այդ երկրին տարածութիւնն իրենին կրկինն է։ Հետեւաբար հնդկական աշխարհագիրն ամբողջ Եւրոպայի ընդհանուր աշխարհագրին չափ մեծ գործ մ'է։ Բայց դժուարութեանց մեկ պատճառն երկրին ընդարձակութիւնն ու բնակչաց թիւը չեն։ Ցեղերու և լեզուներու զանազանութիւնն աւելի մեծ են քան աշխարհի ո և է մէկ մասին մէջ։ Վերջին աշխարհագրին՝ 150 տարբեր լեզուներ համրուեցան, չհաշուելով մանր մունր գաւառաբարբառները, որք անհամար են։ Դժուարութեանց ուրիշ մեծ պատճառ մ'է կաստերուն (հնդկական ցեղ) տարբերութեանց արձանագրութիւնը։ Կաստերու թիւը բազմապատիկ է։ Վերջին Աշխարհագրին առթիւ կաստերու վաթսուն տարբեր խումբեր արձանագրուեցան, և մէն մի խումբ կ'պարունակէր տարբեր կաստերէ բազմաթիւ անհատներ։ Հնդկաստանի կաստերը գլխաւորաբար իրենց զբաղումներուն կամ պաշտօններուն համեմատ կ'զանազանուին, երկրագործ, արհեստաւոր, վաճառական, և նոյն իսկ դատարկապորտ։ Ամէն գործ կամ վաճառականութիւն, ո՛րքան ալ աննշան և չնչին ըլլայ, իրեն յատուկ բաժանումն ունի։ Կան դանակ սրցնողներ, ջաղացքի քար չինողները, փերեզակները, աղբահաւաքները, խսիր չինողները, լեպլեպիճիները, Թմրուլի [հաշիշ] տերեւ ծախողները, և այլն և այլն։ Ցետոյ կուգան մեծ կաստերը, Պրահմինները, պատերազմիկները, մատենագիրներն և այլք։ Աշխարհագրի պաշտօնեայք սա՛նք ամէնքը պիտի հաշուեն և տարբեր ցանկերու վրայ պիտի նշանակեն։ Անտառային ցեղերէն սկսեալ, որք հազիւ քաղաքակրթութեան արշալոյսն ողջունած են, մինչեւ աննշան փոքրամասնութիւնը բարձրագոյն կաստերուն որ Լոնտոնի կամ Բարիզի մէջ դաստիարակուած է։ Հնդկական աշխարհագիրը գլխաւոր քանի մը պարագաներ ունի։ Ասիական կեանքի պայմանք վերջին աստիճան կ'դժուարացնեն ուղիղ թուարկութիւն մը։ Ժողովուրդն հարկ եղած քննութեանց կասկածոտ աչքով կ'նայի։ Դժկամակութեամբ կուտան հարկ եղած տեղեկութիւնները, և սուտ մեծամասնութիւնը տգէտ ըլլալով՝ իր միտքը չի կրնար հասկցնել։ Թէև երթալով կ'աճի անոնց վստահութիւնն անգլ. կառավարութեան վրայ։ 1891ի Աշխարհագիրն իր նախորդին վրայ բարեքոյմ ցոյց տուած է։ 1901ի Աշխարհագիրն ա՛լ աւելի լաւ արդիւնքներ պիտի տայ։ Գլխաւոր դժուարութիւնը պայմաններուն զանազանութիւնն ու թիւերուն ընդարձակութիւնն է։ Հնդկաստան աւելի բնակիչ ունի քան աշխարհի մէջ ուրիշ ո և է երկիր, բաց ի Չինաստանէ, թէև իր մակերեւոյթ աշխարհի մակերեւոյթին հազիւ 100ին 3 է։ Հետեւաբար, բաղդատմամբ իր բազմամարդութեան, մակերեւոյթը մեծ չէ։ Հոկառակ նիւթական պայմաններու այսքան զանազանութեան, Հնդկաստան ինչ ինչ մասերով միակերպութիւն մը կ'ցուցնէ։ Ժողովուրդին գրեթէ երեք չորրորդը կրօնական մէկ յարանուանութեան ներքև մտած է, և անոնցմէ երկու երրորդէն աւելին երկրագործութեամբ կ'ապրին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Բ. Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Բ. Դրան Իրաւագէտ խորհրդականաց Սենեկին օգնական—անդամ Էմին պէյի և Առողջապահական Խորհրդոյ անդամ Վիթալիս էֆ.ի, Գ. Մէճիտիէ՝ Իզմիրի մաքրանոցին տնօրէն Էնվէր պէյի. Ե. Մէճիտիէ՝ Փրանսացի պատկերահան Մ. Հանրի Վինպօլէի։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

«Իտալիոյ Թագաւորին որդին՝ Նաբոլիի իշխանն ու իր կինը՝ Հէլէն իշխանուհին, իրենց հետեւորդներուն և իտալական գործակատար կոմս Կալինայի հետ, երէկ իրիկուն կայս. Պալատ երթալով, Վեհ. Սուլթանին հետ տեսակցեցան, և Պոլսէ մեկնելուն առթիւ, իրենց հրաժեշտի ողջոյնը մատուցին Ն. Կայս. Վեհափառութեան։»

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Սև—Լեռան իշխանը Տանիլօ պատուանշանին Ա. աստիճանը տուաւ Քաղաքապետ Րըտվան փաշայի։ Կայս. Իրատէ մը արտօնեց անոր գործածութիւնը։

ԿՐԵՏԷԻ Նպաստամատոյց յանձնաժողովը նուազուրդով 1000 պարկ ալիւր պիտի գնէ, Կրետէի խուժեմներուն ղրկելու համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ գահաժառանգ Նաբոլիի իշխանը, հետեւեալ Ահմէտ Ալի փաշայի հետ, երէկ այցելեց Համիտիէ Մանկանց Հիւանդանոցն ի Շիշլի։ Հիւանդանոցին բժշկական մարմինը պատուաւորեց իշխանը, որ միկրոբաքննական և տարրալուծական աշխատանոցներուն կարգաւորութենէն յոյժ գոհ մնաց և շնորհաւորեց հոն աշխատող բժիշկները։ Երկու մանուկներ ծաղկեփունջեր ընծայեցին Նորին Բարձրութեան, որ անոնց անունները հարցուց։ Հիւանդանոցին լուսանկարիչն ալ 6 նկարներ ընծայեց որք հիւանդանոցին զանազան մասերուն տեսարանները կ'ներկայացնեն։ Իշխանը, մեկնելու պահուն, բժշկապետ Իպրահիմ պէյէ խնդրեց՝ իր հիացումն յայտնել Վեհ. Սուլթանին, այս մարդասիրական մեծ հաստատութեան խորհուրդն յղացած ըլլալուն համար։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Ծովային նախարար Հասան փաշայի նախագահութեան տակ կազմուած յանձնաժողովն որ Օսմ. Նաւատորմին վերակազմութեան խնդրով կ'զբաղի, որոշեր է 2 Թորփիլանաւ գնել գերմանական գործարանէ մը։ Այս որոշում կայս. հաւանութեան արժանացած է, և Թորփիլանաւերն ալ արդէն յանձնարարուած են, որք վերջին կատարելութեամբ օժտուած պիտի ըլլան։

ՍԱՄՈՍ ԿՂԶԻՆ.— Վաթիէ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Սամոսի ընդհ. ժողովը շնորհակալութեան ուղերձ մը քուէարկեր է, զոր Վեհ. Սուլթանին պիտի մատուցանէ՝ իր երախտագիտութիւնն յայտնելով այն կայս. շնորհներուն համար զորս կղզին կ'վայելէ Ն. Կ. Վեհափառութեան հովանւոյն և Քօսդաքի Վաեանի պէյի իմաստուն վարչութեան տակ։ Ընդհ. ժողովին այս գործ բացորոշ հերքում մը կուտայ Սամոսի գործերուն վրայ օտար լրագրաց ստայօդ հրատարակութիւններուն, որոնց դէմ անդադար կ'բողոքէ Սամոսի մամուլը։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ անգլ. Նաւատորմը, որ 8 զրահաւորներէ, 5 յածանաւերէ և մէկ քանի Թորփիլանաւերէ ու Թորփիլահալածներէ կ'բաղկանայ, Ցլս. 9ին Թրիէսդէ հասաւ։ Անգլ. Նաւազները խանդավառ ընդունելութիւն մը գտան։ Նոյն իրիկունը, հանդիսաւոր ճաշ մը տրուեցաւ Տիլէէրի Ընկերակցութեան սրահին մէջ, Աւստրիացի գնդ—ծովակալ Մոնդէքիւքիւլլի բաժակ առաջարկեց Մեծն Բրիտանիոյ Նաւատորմին կենաց։ Անգլիացի ծովակալը, Սըր Ճօն Ֆիշըր, բաժակ առաջարկեց աւստրիական նաւատորմին համար, ի վեր հանելով այն բարեկամական զգացումները զորս Աւստրիացիք ցոյց տուին հանդէպ Անգլիոյ, հարաւ—ափրիկեան պատերազմի միջոցին,

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.—Միր, ռուսական լրագրերէ առնելով, կ'ծանուցանէ թէ Պուլկար գիւղացիներու պատգամաւորութիւն մը Բեդերսպուրկ հասեր է, ռուս կառավարութենէն արտօնութիւն խնդրելու համար, որպէս զի 3000 պուլկար հողագործներ կարենան Ռուսիա գաղթել։

—Ուրիշ թերթեր ալ կ'ծանուցանեն թէ ելմտական տագնապին պատճառաւ Պուլկարիոյ մէջ տիրող թըշուառութեան հետեւանօք, շատ մը գիւղերու բնակիչք արտօնութիւն խնդրեր են օտար երկիր գաղթելու։

ԱՐԲԻԵԼԵԱՆ երկաթուղեաց տնօրէն Տքդ. Կրոս Վիեննա ուղեւորեցաւ երէկ։

ՄՆՈՒՆԴՔ ԵՒ ՄԱՀ Ի ՍԵԼԱՆԻԿ.— 1900 Յունուար 1էն մինչեւ 30 ապրիլ, 4 ամսուան մէջ ի Սելանիկ նորածին մանուկներու թիւն յանգած է 9015ի. իսկ պատահած մահերու թիւն՝ 5,191ի։

ՍԵԼԱՆԻԿԷ կ'ծանուցուի թէ Միջերկրականի ռուսական նաւատորմը, որ նոյն նաւահանգիստը կ'գտնուէր, Վօլօ ուղեւորեր է։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հոլանտական դեսպանն երէկ Բ. Դուռ երթալով տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԸ.—Մեծ—Եպարքոսն ու Շէյխ—իւլ—Իսլամ էֆ.ն 5000ական ղրշ., դատական նախարարը 2000, Սպարապետը, Ծովային նախարարը, Պետական Խորհրդոյ նախագահն և Արտաքին գործոց նախարարը 3500ական, Ներքին գործոց նախարարն և Թնդանօթարանի վերատեսուչն 2500ական, Եվգաֆի նախարարը 2000, Կրթական նախարարը 1500, Առեւտրական և Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարը 3000, Մեծ—Եպարքոսին խորհրդական Թէվֆիք փաշա 500 և Ելմտական նախարարը 1000 ղրշ. նպաստած են Հնդկաստանի սովելոց։

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Մէքքէի Էմիր Աւն—իւր—Րէֆիք փաշա և Հիճազի կուսակալ Միւշիր Ահմէտ Րաթիպ փաշա հեռագրով ծանուցած են Հիճազի երկաթուղւոյ շինութեան Բարձր Ցանձնաժողովին թէ Հիճազի նահանգին երեւելիք 200,000 ոսկի և թերեւս աւելի պիտի նպաստեն մասդրուած երկաթուղւոյն շինութեան։

—Բոլոր գաւառներուն մէջ յանձնաժողովներ կ'կազմուին այս նպաստամաց հանգանակութիւն կատարելու։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Նախընթաց գիշերուան երկրաշարժը մէկ քանի երկվայրկեան տեւած է, ցնցումը, թէեւ որոշապէս զգալի, շատ բուռն չէր. բայց կ'երեւի թէ Վոսփորի գիւղերուն մէջ աւելի ուժգին եղած է քան Բերայի մէջ, Բերայի թերթ մը կ'ըսէ թէ յաջորդաբար երեք ցնցումներ զգացուած են։

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ զինուորական վարժարանին սպայակոյտի դասուն ուսանողները, կայս. հրամանաւ, յաճախակի պիտի այցելեն Թոփհանէի և Զէյթին—Պուրնույի զինագործարանները։ Ասոնք նախընթաց օր Զէյթին—Պուրնույի կայս. գործարանն այցելեցին և ներկայ գտնուեցան նոր փամփշտարանի մը հիմնարկէքին։ Այս գործարան օրական 100,000 փամփուշտ պիտի կըրնայ պատրաստել Մավզէրեան հրացաններուն համար։

ԲԱՐԻԶԻ Արուեստահանդէսին առթիւ, յառաջիկայ Սեպտ.ին կենդանաբանական համաժողով մը պիտի գումարուի Բարիզի մէջ, կայս. կառավարութիւնն եւս պիտի մասնակցի այս համաժողովին, մասնագէտ անասնաբոյժ մը ղրկելով։

ԺԱՆՏԱԽՏ.—Առողջապահական Խորհուրդը հետեւեալ շրջաբերականն ուղղեց քարանդինայի վարչութեանց։ «Առողջապահական Բարձր. Խորհուրդին որոշմամբ, Ֆոչայի Ճէճիտի և Ենի—Իսկէլէի միջեւ հաստատուած առանձին քարանդինան, յուլիս 12էն սկսեալ, տարածուած է մէկ կողմէ մինչեւ Տիքիլի և միւս կողմէ մինչեւ Կէրանտա, այս երկու նաւահանգիստներն ալ ի միասին առնելով։ Այս տնօրինութիւնն եղած է Այտընի նահանգին ցամաքային առողջապահական շղթային ընդարձակուելուն պատճառաւ»։

—Իզմիրէ ցամաքի ճամբով Այտընի նահանգին ներսերը գացողներուն համար, Մանիսա ու Այտըն քաղաքները դուրս ըլլալով, ասկէ առաջ հաստատուած առողջապահական շղթան ընդարձակելու պէտք տեսնուած է։ Հետեւապէս, Տիքիլիէ ցամաքի ճամբով մինչեւ Քէրէսուն, Իննա, Թագըրգ, Կէօքպէլ և Երոնտա ընդարձակուած է առողջապահական շղթան, և Ցլս. 28էն սկսեալ Իզմիրէ մեկնողները վերոյիշեալ հինգ տեղերուն մէջ հաստատուած մաքրանոցներուն մէջ ըստ առաջնոյն 10 օր քարանդինա պիտի կրեն և պիտի ապաքինուին։

—Պրեմէրհավէնէ Ցլս. 11 թուով հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Իզմիրի մէջ տիրող ժանտախտին հետեւանօք, այդ նաւահանգիստէն գացող նաւերն առողջապահական հսկողութեան պիտի ենթարկուին,

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Նահանգին ուրիշ հունձքերուն վրայ առնուած լուրերը շատ գէշ են։ Նահանգին գրեթէ ամէն կողմը հունձքերը վնասուած են անձրեւներէն։ Ամրան ցանքերը սակայն աղէկ են առ այժմ, եւ եթէ այս օրերս յորդ անձրեւ տեղայ եւ չը չորանակէ, բամպակի, շուշմայի եւ եգիպտացորենի բերքերն յուսալի է որ առատ ըլլան։

ՊՈԼՍՈՅ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ. — Թուրք մամուլը կ'գանգատի թէ ամրան ներկայ տօթագին օրերուն մէջ, Պոլսոյ մաքրութեան գործը շատ ողորմելի վիճակի մէջ կ'գտնուի։ Թէեւ թաղապետական իշխանութիւնք շատ մը աղբիւսի սայլեր և մաքրութեան ուրիշ միջոցներ ունին, սակայն թո՛ղ նեղ ու ամայի փողոցները, ընդարձակ ու բազմակոխ պողոտաներն անգամ ամէն մաքրութենէ զուրկ թողուած են, կրնայ ըսուիլ։ Երկար ատենէ ի վեր անձրեւ չտեղալուն պատճառաւ, թաղընդմէջ փողոցներուն մէջ, որք սովորաբար չեն ջրուիր, արեւուն ջերմութենէն մանրամաղ փոշւոյ վերածուած զանազան գարշահոտ նիւթեր յորձանուտ ամպ մը ձեւացուցած են, թաղապետական իշխանութիւնք իր ու է որ փողոցներու մաքրութեան համար դրամ կ'վատնեն, բայց ծախսուած դրամին փոխարէն իրական արդիւնք չկայ. տարին ալ յառաջ կուգայ կամ պաշտօնէից ագահութենէն եւ կամ ծուլութենէն, թէեւ Թաղաքապետութիւնն այս մասին ազդարարութիւններ ըրած է թաղապետական իշխանութեանց, սակայն դարձեալ փողոցներու մաքրութեան գործն իր նախկին վիճակին մէջ է։ Բերայի մեծ պողոտան անգամ, մայրաքաղաքին միւս մեծ փողոցներուն ու պողոտաներուն պէս, մաքրութեամբ չի փայլիր, և վաճառատուններէ ու տուներէ դուրս նետուած գարշահոտ աղտեղութիւնք, թաղապետական սայլերուն սպասելով, մինչեւ ուշ ատեն փողոցներուն մէջ կ'մնան։ Հանրային առողջութեան օգտին համար, քաղաքին մաքրութեան գործը քիչ մ'աւելի խնամոտ ուշադրութիւն կը պահանջէ թաղապետական իշխանութիւններէն։

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ.—Սելանիկի նահանգին մէջ երեւան ելած մարախները ջնջելու համար, Երկրագործական Պանքան 1500 ոսկի յատկացուցած էր։ Նահանգին ամէն կողմը պաշտօնեաներ ղրկուած են ժողովուրդին օգնելու (?) թեամբ այս վնասակար միջատները ջնջելու համար։ Երկրագործական քննիչ Վիթալիս էֆ. միայն իր հսկողութեան տակ 30 հազար օխա մարախ ջնջել տուեր է։ Երկրագործական Պանքային տուած դրամը քիչ մը ուշ հասնելուն համար, Բէզէնտիրէի գաւառը մարախներէն չէ կրցած բոլորովին մաքրուիլ։ Մարախներն հիմա թեւաւորուած են, եւ թեւաւորները գիշերանց միայն կրնան ջնջուիլ։ 10—15 օր առաջ, 200 մարախ 1 դրամ կը կշռէին, իսկ այսօր 5 մարախը 1 դրամ կ'կշռեն։

ԲԻՕԼՆԻՇԷ Զ ԱՅԹՈՒՆԿԻ Թղթակիցը, Մ. Տէրնմէր, որ Անատոլուի նահանգներուն մէջ պտոյտ մը կ'կատարէր, մայրաքաղաք վերադարձաւ։

«ՊԸՐՖԻ ԷՖՇԱՆ» Թորփիլանաւը Սելանիկէ Բէզէնտիրէ գացեր է քննական պտոյտ մը կատարելու։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. — Եկեղեցի ատեանը Պատժական Օրինագրքին 174րդ յօդուածին վերջին հատուածին համաձայն, երէկ ի մահ դատապարտեց Գալէմքեար Թէոֆիլոսն և Տիրէկէ Խրիսթոն, որք ամբաստանուած էին թէ Թաթավլայի մէջ ան մը պահապանը, Գրիգոր անուն, սպաննած, Նիւշէհիրի մէջ ծխավաճառի մը խանութէն և Պոլսոյ կողմն ալ ուրիշ տրիական թղթատունէն զանազան գողութիւններ ըրած էին։ Դատապարտեալք խոստովանեցան իրենց ոճիրները։

ՕՐ. Օ'ՇԻԻ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. —Անգլիքան Վեր. երէց Անտրիու Սրէնս կ'գրէ Լէվընդ Հէրըլտի. «Ձեր երէկի թուոյն մէջ տարաբախտ Օր. Օ'Շիի թաղման վերաբերմամբ հատուած մը հրատարակելով. ըսած էք թէ Անգլիքան եկեղեցւոյ թաղման արարողութիւնը կատարուած չէր, որովհետեւ հանգուցեալն հռոմէական կաթոլիկ մ'էր։ Սխալ է այս։ Մեր թաղման կարգը չկատարուեցաւ, որովհետեւ հանգուցեալն անձնասպան եղած էր։ Այսպիսի պարագաներու մէջ, բաց ի սակայն այն պարագայէն երբ անձնասպանութիւնը խելագարութեան արդիւնք ըլլայ, կաթոլիկէ եկեղեցւոյ անգլիքան ծէսը, հռոմէական ծէսին պէս, խստիւ կ'արգիլէ թաղման կարգ կատարել։ Եւ արդարեւ մեր թաղման կարգին ընթերցումը ցոյց պիտի տայ թէ այդպիսի պարագաներու մէջ ո՛րքան անպատշաճ է անոր կատարումը։ Թաղման հանդէսին իմ ներկայութիւնս բնաւ պաշտօնական հանգամանք չունէր, այլ զուտ անձնական էր։ Փափաքեցայ որ Անգլիոյ մէջ կամ ուրիշ տեղ Օր. Օ'Շիի դժբախտ մահուան վրայ ցաւողները, եթէ կարելի է, մխիթարուին, գիտնալով որ անոր դիակը գերեզման դրուած պահուն ներկայ գտնուող մը կար։»

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Խառն Ժողովն իր այս օրուան Նիստին մէջ, որ կ'գումարուի Ղալաթիոյ Խորհրդարանը Ս. Պատրիարքին Նախագահութեամբ, գլխաւորաբար պիտի զբաղի եկեղեցական—յարաբերական խնդիրներով, որոց մասին Ս. Նախագահը տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ։ Ժողովը Նկատողութեան պիտի առնէ նոյնպէս Ռոտոսդոյի գաւառային վարչութեան կողմէ Պատրիարքարան հաղորդուած այն բանաձեւը, որուն համեմատ Տ. Յովսէփ Եպիսկոպոսի Ռոտոսդոյի Վիճակին առաջնորդութենէ հրաժարումն ընդունուած և առաջն. փոխանորդ կարգուած է տեղւոյն Տ. Մամբրէ քահանան, եւ խնդրէ յետոյ Ս. Պատրիարքին այս մասին ըրած կարգադրութիւնները, կաբինէը պիտի տնօրինէ։

—Խառն Ժողովոյ օրակարգին մէջ կ'գտնուին նաեւ Վանայ այցելու Հովիւ Տ. Ներսէս Եպսկ.ի, ինչպէս նաեւ Մշոյ առաջն. տեղապահին կողմէ Պատրիարքարան հասած գրութիւնները։ Տ. Ներսէս Եպսկ. կ'յայտարարէ թէ Պատրիարքարանէ վերջին անգամ ղրկուած Նպաստներու բաշխումը կատարելէ անմիջապէս ետք պիտի մեկնի Վանէն, մայրաքաղաքս գալու համար։ Մշոյ առաջն. տեղապահ Տ. Բարգէն Ծ. Վ. եւս թէեւ Պոլիս գալու մտադրութիւն չի յայտներ, սակայն իր ըրած կարգ մը թեմական առաջարկութիւններուն Նկատառումը՝ եւ կամ հակառակ պարագային՝ իր հրաժարականին ընդունուիլը կ'խնդրէ։

—Մեր յարգոյ պաշտօնակից Մէճմուայի Ախպար բարեմիտ գիտողութիւն մ'ունէր իր վերջին թուով։ Ծանուցանելէ ետքը թէ այս կիրակի Օրթագիւղի Հայ—Հռոմէական եկեղեցիին մէջ Անտոնեան Միաբան Վրդ.ի կարգադրութեամբ «Ողջոյն տուր մեծանցը» ժողովրդին մէջ ալ գործածուած է, և ո'չ թէ միայն Դպրին կամ կղերականներուն ու դպիրներուն մէջ, և թէ ժողովրդին «Մաս» բաշխուած է յատուկ ափսէով մը, մեր յարգոյ պաշտօնակից կ'յարէ թէ այս սովորութիւններ, թէեւ ի վաղուց անտի կան Հայ Եկեղեցւոյ մէջ, բայց ներկայ Հայ Հռոմէականներէն ոմանց իրբեւ Նորութիւն մը երեւցեր են, որք դող ելեր են թէ մի' գուցէ նոր կանոններ և օրէնքներ բերուին մեծութեան Հռոմէական Եկեղեցւոյն մէջ։ Ուստի, Մէճմուա փափաք կ'յայտնէ որ երբ այսպիսի հին սովորութիւններ վերահաստատել ուզուի Հայ Հռոմէականութեան մէջ, օր առաջ լրագրաց միջոցաւ ծանուցում ըլլայ, եկեղեցիներուն պատերուն և դուռներուն վրայ ալ փակցուի, և մինչեւ իսկ կ'արժէ որոշումը կ.—Պատրիարքարանէն տրուելով, բոլոր կղերն ու ժողովուրդն օր առաջ գիտնան որ յանկարծակիի չգան ու դող չելլան։ Շիտակը, Մէճմուա կ'չափազանցէ եղածը։ Ի՞նչ պատճառ ունի ա'յն աստիճան մտացկոտ կարծելու մեր Հայ—Հռոմէական ազգակիցները, և ի՞նչ տեղի կայ ենթադրելու թէ անոնք պիտի գայթակղին այսքան պարզ բաներու համար։ Բայց կ'երեւի թէ Մէճմուա մեզմէ աւելի աղէկ կ'ճանչնայ մեր Հայ Հռոմէական եղբայրները, և զանոնք չափէն աւելի հեռացած կ'տեսնէ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութիւններէն, հակառակ Հայ—Հռոմէական կղերին յաճախ լսուած պաշտօնական յայտարարութեան թէ բան մը փոխած չեն հին Հայ Եկեղեցիին մէջ։

—Դուրգանէլէ կ'գրեն մեզ.— «Վիճակիս Առաջնորդ Տ. Յովսէփ Եպսկ. Այվազեան ամսոյս 18ին քաղաքս եկաւ գործերու կարգադրութեան եւ տեղւոյս Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն վրայ ձեռնադրելու համար քահանայ մը, որուն պէտքը զգալի եղած էր մանաւանդ միակ քահանային, Տ. Գէորգ Արզումանեանի հիւանդութենէն ի վեր։ Արժանաւոր քահանայացուի մը չգոյութեան պատճառաւ, Այվազեան Եպս. ստիպուեցաւ յետաձգել ձեռնադրութիւնը, և որոշեց Վիճակին մէջէն առժամանակեայ կերպով քահանայ մը բերել տալ։

«—Քաղաքիս գերեզմանատունը, որ ցարդ չորս կողմէն բաց ըլլալով ոտից կոխան եղած էր, ամուր պատով մը շրջապատեցաւ, շնորհիւ բարեպաշտութեան տեղւոյս կանանց, որ երեք տարի չարունակ չարաթական դրդն տուրքերով եւ նուէրներով բաւական գումար մը հաւաքելով իրենց մէջ, յաջողեցան փրկել սոյն սրբավայրն անհաճոյ և անվայել տեսարաններէ։ Առաջնորդը չաբաթ օրը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին, խուռն բազմութեան Ներկայութեան Խաչահանգիստով եւ Անդաստանով կատարեց գերեզմանատան օրհնութիւնը։ Համառօտ քարոզով մը գովեց կանանց բարեպաշտական գործը, եւ մեր Օգոստափառ Կայսեր Թանկագին կենաց համար սրտագին բարեմաղթութիւններ ըրաւ, որոց մասնակցեցաւ ժողովուրդը սրտաբուխ ամէններով։

«—Տեղւոյս նորակառոյց Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն շինութենէն գոյացած 400 օսմ. ոսկիէ աւելի պարտքին բարձման համար, որ տասն տարիէ ի վեր Թաղական Խորհուրդին սնտուկին վրայ ծանր բեռ մ'ըլլալով քաղաքիս երկսեռ վարժարանին յառաջդիմութեան արգելք մ'է, Առաջնորդը պատուաւոր երիտասարդներէն վեց հոգիէ բաղկացեալ Պարտուց Մարման յանձնաժողով մը կազմեց։

«—Առաջնորդ Հայրն վաղը, 27 Յունիս, կ'մեկնի Էզինէ, որ քաղաքէս ութ ժամ հեռու գիւղաքաղաք մ'է, և ունի 70 տունի չափ Հայ ժողովուրդ, այնտեղի ազգային գործերն ալ կարգադրելու և տեղւոյն վրայ արժանաւոր անձ մը քահանայ ձեռնադրելու համար։

«—Վերջին պահուն իմացանք որ Առաջնորդ Սրբազանը, Եգիպտոսի աւելի չհանէտ Առաջնորդութիւնը ձեռք բերելու ա'յն աստիճան աշխատելէն և յաջողելէն ետքը, Վիճակիս Առաջնորդութիւնն ալ ձեռքէ հանած է, չնորհիւ Ռոտոսդոյի վիճակայնոց բացառական քուէին։»

[ԽՄԲ. ԽՄԲ.— Մեր կարծիքով, այս տեսակ յուսախաբութիւններ անխուսափելի են ընթացիկ թեմական գործերու մէջ։ Պատրիարքարանն ալ նոյնքան փորձառութիւն ունի իր գրասենեկան գործերուն մէջ։ Օրինակի համար, մինչդեռ հանգուցեալ Աչըգեան Սրբազանին 500 ոսկիի կտակը գործադրել տալ կ'յուսար, այն 500 լիրան ձեռքէ հանելէ զատ, հանգուցեալ Սրբազանին ժառանգորդներուն պահանջումովը՝ գումար մ'ալ իր սնտուկէն դուրս հանելու անպատեհութեան ենթարկուած կ'թուի այս պահուս, յորմէ կ'հասկցուի թէ Ն. Սրբազնութեան մահուան առթիւ իր կտակին Նկատմամբ խօսուած Ներբողականները փո'ւճ կանխահաս էին։)

—Վիեննայէ կ'գրեն մեզ.— «Ինձ եղած դիմումներէ ստիպեալ կ'համարձակիմ աղաչելու Ձեզ, որ անցեալները Պ. Ն. Հիւսէյինճեանի Վիեննայի ազգայնոց վրայ գրած յօդուածին մէջ սխալն հանիք ուղղել։ Վիեննայի մէջ ժամասացութիւն հաստատելու գործին մէջ քահանային բարոյապէս աջակցողներն եղած են Տեարք Վ. Լեբիան Պարոնջ և Գր. Լազարովիչ. և ոչ թէ Զատիկ Բորովիչ, որոյ անունը կ'երեւի թէ սխալմամբ գրուած էր Վալեբեան Պարոնջի տեղ։»

—Յառաջիկայ կիրակի Բերայի Արհեստանոցին մէջ պիտի խօսին Յովսէփ էֆ. Նուռուֆեան՝ Բնական գիտութեանց ուսուցման վրայ և Յակոբ էֆ. Գուրգէն՝ Մայրենի լեզուի ուսուցման վրայ։

ԱՇԸԳԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՔՐՈՋ ԴԱՏԸ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԴԷՄ

Հանգուցեալ Աչըգեան Սրբազանի քրոջ կողմէ Պատրիարքարանի դէմ բացուած դատին չարունակութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Հուգուգի Ա. դատարանին առջեւ. երկու կողմերու փաստաբաններն՝ Ասատեան և Նաւասարդեան էֆէնտիները ներկայ էին, Նախագահ Շէֆիգ պէյ, խօսքն Ասատեան էֆ.ի ուղղելով.

—Պատրիարքարանէն ամսաթոշակի վճարման ձեւակերպութեան մասին պէտք եղածը տեղեկացա՞ք։

Ասատ. էֆ.—Այո՛, ընդունուած եւ գործադրուած դրութեան համեմատ, Պատրիարքները ստացագիր չեն տար եղեր, այլ ամէն տարի սրնտուկի հաշիւ կ'տեսնուի, որուն մէջ Պատրիարքներու առած ամսաթոշակն որոշապէս ցոյց կ'տրուի։ Արդէն հանգուցեալ Պատրիարքն իր հաշիւը Ներկայացուցած է, թո'ղ ցոյց տան, իսկ եթէ ցոյց չեն տար, յատուկ պաշտօնեայ մը ղրկուի դատարանէն որ Պատրիարքարան երթայ և հաշիւներուն նայի։

Նաւ. էֆ.—Աչըգեան Արք.ի Նամակին մէջ յիշուած գումարն իր յետնեալ ամսականներուն հետ առնչութիւն չունի։ Պատրիարքարանի մէջ արկղակալ մը կայ, Զօպանեան էֆ. որուն քով կ'թողու եղեր հանգուցեալն իր առած 50 ոսկի ամսաթոշակը, և պէտք ունեցած ատեն 2—3 ոսկի կ'առնէ եղեր. ոսկից մէջերնին հաշիւ մը առաջ եկեր է, որուն կ'ակնարկէ հանգուցեալը՝ իր Նամակին մէջ «յատուկ ցուցակ» [մախսուս կամ խուսուսի] բառերովը։ Հետեւաբար մեր պահանջած ամսականին հետ առնչութիւն չունի, քանի որ ինքն ալ «այս ինչ ամսականը առի կամ չառի» չըսեր։ Զօպանեան էֆ.ի հետ եղած հաշւոյն համար առանձին դատ պիտի բացուի։ Արդէն հակառակ իրենց ըսածն, Փետրուար և Մարտի ամսականները չեն վճարուած, և այս մասին հաշուեթուղթ ալ չկայ և մէկ քանի անգամ ալ Նամակներ գրած է հանգուցեալը, որոնցմով իր յետնեալ ամսաթոշակները կ'պահանջէ։

Ասատ. էֆ.—Ասոնք յերիւրանքներ են։ Դիտելի է որ հանգուցեալը Տնտես. Խորհրդոյ ատենապետին ուղղած է իր Նամակը, որ արկղակալին պաշտօնական գործառնութեանց ծանօթ մարմինն է։ Այդ Նամակին մէջ, հանգուցեալը կ'բողոքէ թէ արկղակալն իր ունեցած պահանջը չի տար։ Մնացիւ, եթէ, ինչպէս կ'ըսեն, պահանջը Զօպանեան էֆ.ի անձէն ըլլար, հարկ կ'մնա՞ր այլեւ Տնտես. Խորհրդոյ ատենապետին բողոքելու. փոխանակ այս ձեւակերպութեան, ուղղակի իրեն կ'գրէր։

Նաւ. էֆ.—Զօպանեան էֆ.էն ուրիշ պահանջ չունենալը իրե՞նք ի՞նչպէս կ'ապացուցանեն։ Պէտք է գիտնալ թէ պահանջատէրն եկեղեցական մ'է որ չէ ուզեր դատի դիմել, և գրեր է երրորդի մը թէ ըսէք իրեն(Զօպանեան էֆ.ի) որ այս դրամը տայ։

Ասատ. էֆ.—Զօպանեան էֆ.ի հետ եթէ պահանջի դատ ունի, թող անոր դէմ դատ բանայ։ Պատրիարքարանի դէմ դատ բանալու ի՞նչ հարկ կար։

Նախ.— Պատրիարքարանը քարտուղարներ, բարապաններ և ուրիշ պաշտօնեաներ ունի. ասոնցմէ ստացագիր չ'առնե՞ր իրենց տրուած ամսաթոշակին փոխարէն։

Ասատ. էֆ.— Ամէնէն կ'առնուի, բայց ոչ Պատրիարքէն. անցեալին մէջ ալ այսպէս եղած է, ինչպէս հիմա ալ այսպէս կ'ըլլայ։

Նաւ. էֆ.— [Ընդմիջելով] Հիմա այսպէս չէ։ Պատրիարքն ալ ստացագիր կուտայ, ծանօթ իրողութիւններ ուրանալէն ի՞նչ կ'ելնէ։

Ասատ. էֆ.—Դուք ձեր սահմանէն դուրս մի ելնէք. [չարունակելով] այն պատճառաւ Պատրիարքներէն այդ ստացագիրն առնելու պէտք չէ տեսնուեր, որովհետեւ, Պատրիարքներն են որ սնտուկի տարեկան հաշիւները, որուն մէջ իրենց առած ամսաթոշակներն ալ Նշանակուած են, անձամբ ժողովին կ'մատուցանեն։ Հանգուցեալ Աչըգեան Արք.ի օրուան հաշիւներն ալ այդպէս եղած են, բայց ժողովն ապրելի ամսականին վճարումը չէ ընդուներ։

Նախ.— (Ասատեան էֆ.ի) Դուք ուրիշ ձեռնհասութեան (սալահիյէթ) խնդիր մըն ալ յարուցած էիք, հանգուցեալոյն Իզմիրի վանքէն ունեցած պահանջին համար։ [Պաշտօնեաներուն] Թէվֆիգ պէյը կանչեցէք)։ Թէվֆիգ պէյ գալով ընդհ. դատախազի յատուկ աթոռը նստաւ և Նախագահը խօսքը իրեն ուղղելով, ըսաւ.—Նախկին Պատրիարք հանգուցեալ Աչըգեան Արք.ի քոյրը դատ բացած է թէ եղբայրը Իզմիրի մօտ գտնուող վանքէն 8000 ղրշ.ի պահանջ ունի, որուն համար Պատրիարքարանի փաստաբանը կ'առարկէ թէ, դատարանը ձեռնհաս չէ այս դատը նայելու։

Ասատ. էֆ.— Ինչպէս ասկից առաջ ալ ըսի, վանքին հաշիւներն անկախ են Պատրիարքարանէն. վանքն ունի իր մասնաւոր վանահայրը (րուհանի րէիսի) որուն պէտք է դիմել։

Նաւ. էֆ.— Ես կ'պնդեմ թէ այդ վանքին վանահայրը Պոլսոյ Պատրիարքն է. և ի հաստատութիւն այս ըսածիս, դատարանիդ կ'Ներկայացնեմ խնդրագիր մը, զոր Պատրիարքարանի փոխանորդ Մէհմէտ Աթաուլլահ էֆ. Ներկայացուցած է Շէրիի դատարանին, առարկելով որ հանգուցեալն Արմաշու վանքին 500 ոսկի կտակած է։ Այդ խնդրագրին մէջ Պատրիարքը կ'ըսէ թէ վանքին վանահայրը ես եմ և վագֆին ալ միւթէվէլլին։ (Նախագահը այդ խնդրագիրն առնելով քարտուղարին տուաւ կարդալու համար, որուն մէջ ըսուած է Ս. Պատրիարքին համար թէ վանքին «րէիսը րուհանին» եւ վագֆին «միւթէվէլլի» ըլլալու հանգամանքով Նոյն 500 ոսկին կ'պահանջէ)։

Ասատ. էֆ.—Ես ասկէց առջի դատավարութեան մը մէջ ալ ըսի թէ, Պոլսոյ Պատրիարքն ըստ օրինի ընդհ. վերատեսուչն է բոլոր վանքերուն, որք ուրոյն վանահայրեր ալ ունին։ Այդ 500 ոսկիի դատը Պոլսոյ մէջ բացուած է այն պատճառաւ, որովհետեւ պարտատէրը Պոլսոյ մէջ կ'բնակի եւ Իզմիտ չի տարուիր։ Պատրիարքը այս խնդրոյն մէջ գործադրած է իր ընդհանուր միւթէվէլլիի այն իրաւունքն զոր քիչ մը առաջ յիշեցի։

Նաւ. էֆ.—«Ես այս վանքին միւթէվէլլին եմ», կ'ըսէ։

Նախ.—[Խօսքը ընդհանուր դատախազին ուղղելով]. Ի՞նչ է այս մասին ձեր տեսութիւնը.

Ընդհ. Դատ.—Քանի որ Պատրիարքը ընդհ. միւթէվէլլի է եւ այդ կերպով դատ մ'ալ բացուած է, հետեւաբար դատարանդ ձեռնհաս է այս դատը նայելու։

[Ցետ խորհրդակցութեան]

Նախ.— Դատարանս յետ խորհրդակցութեան միաձայնութեամբ կ'որոշէ թէ ձեռնհաս է Արմաշու վանքին ունեցած դատն ալ նայելու, ուստի յառաջիկայ հինգշաբթի կ'թողունք դատին չարունակութիւնը։

Ասատ. էֆ.— Այս պահանջի խնդրոյն համար վանքէն տեղեկութիւններ առնելու պէտք կայ, ուստի մէկ չաբաթը բաւական միջոց չէ։

Նախ.—Լաւ, ուրեմն 15 օր ետքի կ'թողունք։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ կիրակի, Յուլիս 2, գիւղիս Ս. Երից Մանկանց եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ, Երուսաղեմայ Պատր.փոխանորդ Գեր. Տ. Գէորգ Եպսկ. Երէցեան հրաւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել և հոգեւորապէս մխիթարել գիւղիս ժողովուրդը։ Զայս ի գիտութիւն կ'ծանուցուի բարեպաշտ ժողովրդեան։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր   Ատենապետ
Պետրոս Յովսէփեան   Մովսէս Յակոբեան
Պօյաճի գիւղ, 30 Յունիս.

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆՑ ՎԻՃԱԿԸ

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիս 8.—Վիլհէլմ կայսր հետեւեալ հեռագիրն ընդունեց Զինդաւի Զին կառավարչէն, ի պատասխանի իր ա'յն խոստումին թէ մեծ պարգեւ պիտի տրուի ա'յն Զինացիին որ Բեքինէ Եւրոպացի մը ազատելով Դաքու կամ Դիէնձին բերէ.—

«Ձեր Վեհափառութեան հեռագիրն հարկ եղած տեղերն հաղորդելով, Շանդունկի կառավարիչ հետեւեալ կերպով կ'պատասխանէ.—«Ակիզբէն ի վեր մեծ մտատանջութեան մէջ եմ Բեքինի մէջ փակուած Եւրոպացիներուն Նկատմամբ, եւ կրկնակի ջանքեր ըրի պատգամաւորներ ղրկելու եւ անոնց օգնութիւն փութացնելու, բայց ի զուր։ Հիմա Բեքին տանող բոլոր ճամբաները պաշարուած են ապստամբներով, եւ հետեւաբար, ի'նչ միջոցներ որ ձեռք առնուին հիմա, յաջողութեան յոյս չկայ։ Սակայն եւ այնպէս պարտաւոր կ'նկատեմ ինքզինքս ձեռնէս եկածն ընել անոնց օգնելու համար։ «ՅՈՒԱՆ—ՇԻՀ—ՔԱՅ.»

—Դաքույէ եւս կ'հեռագրէ գերման Նաւատորմին հրամանատարը. —«Երէկ մեր Նաւերէն մէկով Նախագահ ղրկեցի բաւական թուով գերման պելծ գաղթականներ, որք Դիէնձինէ եկած են։ Տասն և վեց կին, ինն այր և տասն և ինն երեք մարդիկ են ասոնք։ Դաքույի և Դիէնձինի ցամաքային հաղորդակցութիւնը խզուած է։»

ԴԻԷՆՁԻՆ.— Բեքինէ եկող պատմաւոր Զինացի մը կ'յայտարարէ թէ Թաթարական քաղաքին Հարաւային դուռը բանած են գերման դեսպանատան պահակ զինուորներն երկու թնդանօթներով, զորս Զինացիներէն գրաւած են։ Արեւելեան Դուռը բանած են Դունկ—Ֆու—Սիանկի զօրքերը, որք մէկ թնդանօթ միայն ունին։ Միւս բոլոր դուռները Զինաց ձեռքն են։ Զինական քաղաքին գրեթէ բոլոր տուներն հրոյ ճարակ եղած են։ Կաթոլիկները կրակի տուած են նաև «Արգիլեալ Միջնաքաղաքին» Ներքին դուռը։

ԴԱԲՈՒ.—Զինացի յեղաշրջողներու դէմ կռուող Դաչնակից զօրաց ամբողջութիւն էր մինչև յունիս 28, 12,400 սպայ և զինուոր, հետեւեալ կարգաւ.—Ռուսք 4000, Անգլիացիք 2800, ուրիշ 180ը սպայ, գերմանք 1300, Ամերիկացիք 300, և այլն։

ՉԻՖՈՒ.— Մուքտէնի (Մանչուրիա) մէջ սպաննուեցան կաթոլիկ եպիսկոպոս մը, երկու քահանայ եւ երկու Գթութեան քոյր։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 12 Յուլիս.— Գերման Նաւախմբին հրամատարը կ'հեռագրէ թէ Զինացիք վերսկսան Դիէնձինի ռմբակոծումը, և կացութիւնը չատ ծանր է։

ԼՈՆՏՈՆ, 12 Յլս.—Քիաու—Ջէույի մօտ Զինացիներն յարձակեցան գերմանական գիրքերու վրայ։ Գերման զօրքեր ուժգնապէս զարկին Զինացիները, և ծանր կորուստներ կրել տուին անոնց։

ԼՈՆՏՈՆ,12 Յլս.— Հիւսիսի կողմէն եկած 30,000 Ռուս զօրքեր ուղղակի Բեքինի վրայ կ'քալեն։

ՊԵՐԼԻՆ, 12 Յլս.—Արտաքին գործոց Նախարար Պիւլով շրջաբերական մը ղրկելով գերման դաշնակից կառավարութեանց, պարզեց գերման կառավարութեան քաղաքականութիւնը չինական խնդրոյն հանդէպ։ Գերմանիա զօրք և մարտանաւ կ'ղրկէ կենաց և ինչից ապահովութիւն հաստատելու համար Զինու մէջ եւ փրկելու համար Բեքինի մէջ փակուած օտարազգիները։ Բայց Գերմանիա Զինու բաժանումը չուզեր, եւ ապահով է որ չինական խնդրոյն կարգադրութեան համար համաձայնութիւն պիտի չծագի Տէրութեանց մէջ։

ՀՌՈՄ 12 Յլս. Արտաքին գործոց Նախարարը ծանոյց Ծերակոյտին մէջ թէ Իտալիա Զինաստանէն հող առնելու համար չէ որ զօրք եւ մարտանաւ կ'ղրկէ, եւ պիտի ջանայ Ներդաշնակաբար ընթանալ միւս տէրութեանց հետ։

ՊԵՐԼԻՆ, 12 Յլս.—Գերմանական կէս—պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Անգլիոյ եպիսկոպոսն առաջարկեց Գերմանիոյ բոլորովին գրաւել զՔիաո Զէու, կաթոլիկ միսիոնարութեանց ապագայ օգտին համար։

ԼՈՆՏՈՆ.—Առնուած բոլոր տեղեկութիւններէն կ'հասկցուի թէ Զինկ և Նանկ–Լու իշխանները իրենց պաշտօնութիւնը կ'աւելցնեն Բեքին բնակող Եւրոպացւոց վրայ։

—Կ'հաւաստուի թէ Ճաբոն 50,000 զօրք պիտի ղրկէ Զինաստան։

—Հեռագրեր կ'ծանուցանեն թէ Զինացիք այրեցին Նիու—Զուանկ քաղաքը, և քանդեցին Մանչուրիոյ երկաթուղւոյն մեծ մասը։ Զինացիք առերի տուին Բորդ—Արթուրի շրջակաները։ Մանչուրիոյ մէջ ընդհ. ապստամբութենէ մը կ'վախցուի։

—Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Լի—Հունկ—Զանկ Բէքին կանչուեր է։

ԲԱՐԻԶ.— Բեքինէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Զինու կառավարութիւնը չուզեր ո եւ է պատասխանատուութիւն ստանձնել ապստամբութեան մասին, առարկելով թէ Դիէնձինի դէմ եղած թշնամութիւնք Եւրոպացւոց կողմէ Դաքույի ռմբակոծման արդիւնքն են։

—Ռուսերն ետ մղեցին Դիէնձինի Ֆրանս. թաղին վրայ յարձակող 2000 կափամարտիկները։

ԼՈՆՏՈՆ.—Մէկ քանի լրագիրներ կ'կարծեն թէ Անգլ. Խորհրդարանը պիտի լուծուի յառաջիկայ Սեպտ.ին մէջ։ Ընդհ. ընտրութիւնք տեղի պիտի ունենան Հոկտեմբերին։

ԻՒՆԻՕՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ ԹԱՆԳ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 15

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 | 1828 L'UNION DE PARIS | ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

Դրամագլուխ և պահեստք Ֆր.	94 Միլ.	Դրամագլուխ և պահեստք Ֆր.	135 Միլ
Հասոյթ 1896 տարւոյ	» 18 »	Հատուցած վնասք	» 90 »
Հատուցած վնասք	» 215 »	Ապահովագրեալ գումարք	» 246 »

Ընկերութեան գլխաւորն է ՕՍՄ ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱՆ.
Թուրքիոյ գործակալութեան Տնօրէն Տ. ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Կենաց ճիւղին տեսուչ Տ. ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ԱՍՐԱԼԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Կալաթիա, Թաշհանդրեան խան, Օսմ. Պանքային դէմ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Գերմանիոյ դիտողութեանց հետեւանօք, Ռուսիոյ գրաքննութիւնը Գերմանիոյ դէմ լրագրական վիճաբանութիւններն արգիլեց։ Կ'ծանուցուի թէ Զարին և Վիլհէլմ Կայսեր միջեւ ծանուցուած տեսակցութիւնը տեղի պիտի չունենայ։

ՓԱՐԻԶ.— Վիլհէլմ Կայսր փափաք յայտներ է որ Զինաստանի վրայ քալող միջազգային զօրաց վերին հրամատարութիւնը փրանսացի զօրավարի մը յանձնուի։

ԱՐՄՏԵԱՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Ցորեն.—Ութ օրուան մէջ ժամանեցին 5000 քիլէ Օտէսա (Իրքա), 4000 քիլէ Ռումէլիի երկաթուղիով Զաղարա, 3 հազար քիլէ նոր ապրանք, 8000 քիլէ Անատոլուի երկաթուղիով, 4000 քիլէ Սև ծով Անատոլ ելն։ Կ'արժէ $6^3/_4$—$7^1/_4$ ղրշ. Իրքա, Զաղարա և Ռումէլիի նոր ապրանք. $7^1/_2$—10 Անատոլուի երկաթուղիով. լիպրայէն վար 37 փր. օխան կարծր։

Եգիպտացորեն.— Եւրոպայի համար կ'արժէ $21^1/_2$—22 փր. օխան։ Մախուեցաւ 2000 պարկ։

Վարսակ.—19—20 փր. օխան անուանական։

Թռչնակեր. — 32 փր. օխան անուանական։

Սուսամ.—Կ'արժէ 107—108 փր. օխան անուանական։

Ալիւր.— ժամանեցին 5000 պարկ Օտէսա, 11000 Մարսիլիա, 1200 Պուրկազ, Վառնա, 800 պարկ Սամսոն. կ'արժէ՝ 78—100 ղշ. Օտէսա, 65—77 Մարսիլիա, 75—77 Պուրկազ, Վառնա, 65—72 Սամսոն, 69—75 ղրշ. տեղական քրմա պարկը։

Գարի.— Նոր բերք ծախուեցաւ Ռումէլի $10^1/_4$—$10^1/_2$ ղշ. քիլէն։ Հրապարակը թոյլ։

Թեփ.— 16 փր. օխան։

Ցնս. 29/12 Յուլիս 1900.

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՑԱՆԿԱԲԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Անկուսմ Անգլ. Բանապէտէ վրայ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Ծ. Ո.	24	24
Ամէնէն բարձր գին	»	24	25
Ամէնէն վար գին	»	24	$22^1/_2$
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	110	50
Ամէնէն բարձր գին	»	110	$87^1/_2$
Ամէնէն վար գին	»	110	$12^1/_2$
Թրանսվալ	»	77	—
Ամէնէն բարձր գին	»	77	—

ԲԱՑՈՒՄ Ցնս. 30/13 Յլս.

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Ծ. Ո.		24	23
» » ժամ 4 ու կէսին		24	$21^1/_2$
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	110	$37^1/_2$
» » ժմ. $4^1/_2$ին		110	25
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղշ.	635	—
» պարտաթ.	Ֆր.	468	50
Տէքքուսի Յուրի Ընկ.	Ֆր.	280	—
Քարաձ. Կ. Պոլսոյ	»	468	50
Թրանսվալ	»	77	—
» ժմ. 4 ու կէսին	»	77	—
Օսմ. Ապահովագրական	Ո.	4	$17^1/_2$
Անատոլուի Երկթ. պարտաթ.	»	498	—
» բժնթ. Ա. Ո.	»	8	47
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ	Ֆր.	262	—

ՄԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան Օ. Ոսկի		—	85
» ութ օրուան	»	2	10
Ռումէլի Երկթղ. »	Ֆր.	2	50

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

20 Ֆրանքնոց	ղշ.	87	30
Անգլիական ոսկի	»	110	08
Բոլ էմբերիալ	»	30	20
Մէճիտիէ ոսկի	»	103	01
Քրոնհ	»	51	05
Մէճիտիէ	»	96	—
Ռուսական թղթադրամ	»	3	60

ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղշ.	109	$^1/_2$
» » » Առևտր. թղթ.	»	109	$^1/_4$
» չէք	»	110	$^1/_4$
Բարիզ 3 ամիս Պնքյ.ի թղթ.	Ֆր.	22	95
» » » Առևտր. թղթ.	»	23	$01^1/_4$
» չէք	»	22	80
Վիեննա մանտտ 8 օր	քուրոն	22	06
Պերլին չէք	մարք	18	53
Օտեսա չէք	րուպլ	8	57

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱԲԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 12 Յուլիս

Օսմ. Քոնս. Սէրի Բ.	Դ. Ո.	46	—
» » » Դ.	»	25	12
» » » Դ. նոր	»	22	50
» » » Դ. հին	»	22	50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	11	50
Եգիպտական միացեալ	»	104	25
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	99	31
Ալթըմնի Երկաթուղի	»	08	50
Փոխառութիւն Տուրքական	»	83	—
Իտալական Ռանթ 5 %	»	91	75
Հինդիստանեան	»	32	—
» » »	»	39	—
Մոնթոլ Հնդկական 4 %	»	43	—
Պուլկր. փոխառթ. 1888	»	84	50
» նոր 6 % 1892	»	83	—
Փոխառ. Տաճկաց վրայ	»	25	$31^1/_4$
Թրանսվալ	»	3	06
Դրամագլուխ	»	3	—

ՓԱՐԻԶ, 12 Յուլիս

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Ո.	նոր	Ֆր. 22	80
» »	հին	» 22	80
» » » Դ		» 25	20
Ռումէլիի Երկաթուղի		» 112	50
Օսմ. Կայս. Պանքա		» 534	—
Օսմանեան		» 425 —	
Ֆրանս. Ռանթ 3 %		» 99	97
Քաջոտ Լիոնէ		» 1045	—
Պանք տը Բարի		» 1050	—
Իտալական Ռանթ		» 91	87
Ձէք Լիոնէ վրայ		» 25	105
Թրանսվալ		» 76	75
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի		3	—
Տէֆանս Լօն, նոր փոխ.		» —	—

ՊԵՐԼԻՆ, 12 Յուլիս

Օսմ. փոխառութիւն 1888 ամբ.		—	—
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	110	60
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	280
Դրամազեղչ	»	4	$^1/_2$

ՎԻԵՆՆԱ, 12 Յուլիս

Փոխառ. Տաճկաց վրայ քուրօն		96	55
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	108	50
Օսմ. Պէնք	»	290	—
» Լոնտոնի վրայ	»	242	50
Դրամազեղչ		4	$^1/_2$

ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ազգ. Կեդր. վարժարանի նոր տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ Սեպ. 1.ին։

Ա. կարգին աշակերտիլ փափաքողները պէտք է Ներկայանան վարժարանին ընդհ. հսկչին, թուականէս սկսեալ մինչեւ Օգոստոս 20, ամէն ԴՇ. և ՇԲ. օրեր, մինչեւ կէս օր՝ անուննին արձանագրել տալու համար։

Վարժարանի կանոնագրով որոշուած մուտքի քննութեան առարկաներն են.

Կրօն.—Քրիստոնէական գիտելիք։

Հայերէն.—Աւետարանէն թարգմանութիւն, գրաբար քերկանք. հարցումներ, (տե'ս Գարծ. քերականութիւն Գրագաշեանի), Աշխարհաբար պարզ շարադրութիւն։

Օսմաներէն.—Հասարակ ընթերցանութիւն, ուղղագրութիւն (իմլա) Օսմ.է Հայերէն պարզ թարգմանութիւն։

Ֆրանսերէն. — Ֆրանս.է Հայերէն թարգմանութիւն, Հայ.է Ֆրանս. պարզ թարգմանութիւն, քերականական հարցումներ (տե'ս. օր. համար Larive et Fleuryի քերկնթեն. Ա. տարին)։

Ընդհ. Պատմ.—Յունաց և Հռովմայեցւոց։

Աշխարհագր.—Բնական և քաղաքական աշխարհագր. հինգ մասերու։

Թուաբանութիւն.—(Աւարտած պէտք է ըլլալ)։

Երկրաչափութիւն.—Գիծերու, անկիւններու և շրջանակներու վրայ գործն. գիտելիք։

Իրագիտութիւն. — Բնական գիտութեանց վրայ Նախնական ծանօթութիւններ։

Գծագրութիւն եւ Գեղագրութիւն։

ԴԻՏՈՂ.—Ֆրանսերէնի եւ Տնտեսագիտութեան քննութեանց արդիւնքը մասնաւոր կերպով Նկատողութեան պիտի առնուի, փորձով տեսնուած ըլլալով որ Նորեկ աշակերտներ այդ երկու ճիւղերուն մէջ պահանջուածին չափ կարող չեն։

Քննութիւնները գրաւոր պիտի կատարուին հետեւեալ թուականներուն.

Օգոստոս 21. ԲՇ օր. կրօնք, Հայերէն, Ֆրանսերէն, օսմաներէն, պատմութիւն։

Օգոստոս 22 ԳՇ օր. աշխարհագր, թուաբան. երկրաչափ. իրագիտութիւն։

ՕԳՈՍՏՈՍ 25 ՈՒՐԲԱԹ օր քննութեանց արդիւնքը պիտի ծանուցուի։

Խնամակալութիւնս կ'որոշէ քննութեանց հարցումները։

Այս առթիւ Խնամակալութիւնս կը ծանուցանէ թէ վարժարանին չորրորդ դասարանը յառաջիկայ շրջանին կը բացուի՝ երրորդ դասարանն աւարտող աշակերտներով։ Եթէ կան սոյն դասարանին աշակերտիլ փափաքող նորեկ ուսանողներ, նմանապէս կ'հրաւիրուին իրենց մօտից տոմսակներն առնել վարժարանին ընդհ. հսկողէն՝ վերոյիշեալ թուականներուն (Յնս. 27 Օգոս. 20)։

Ի դիմաց Խնամակալութեան
Ատենադպիր   Ատենապետ
Յ. Մուրատեան Յակոբ Էսաեան

26 Յունիս 1900 Ղալաթիա   6—2

ՌԻՖԱԳՐԱՒ ԲՈՒԺՈՒՄ ՄԸ

1897 Փետր. 17ին, Բարիզի գեղագործներէն մին հետեւեալ նամակն ստացաւ հիւանդէ մը. «Բանի մը տարի կայ որ փնակնկալ ցրտառութեան հետեւանքով սաստիկ հարբուխ մը ենթարկուեցայ եւ որ անհոգութեանս պատճառաւ սկսաւ օր ըստ օրէ սաստկանալ եւ վտանգաւոր հանգամանք մ'առնել. Այսօր սոսկալի ցնցղատապով (մէ Գրոշէթ) կը տառապիմ, չնչառութիւնս ծանրացած է եւ բոլորովին յուսահատած եմ առողջութիւնս վերստանալէ, որովհետեւ սոսկալի ճնշման մը տակ եմ. Ստամոքսս խախուտ ծանրաբեռնուած է եւ գիշերն ի բուն չքնացում որ զնամամ, թոքերս մէջս լեցուն են. ամէն առտու մէկ երկու ժամ կը հազամ ու կը թքնեմ, մինչեւ որ մեծ քանակութեամբ խուխ արտաքսեմ. Զենքերը մանաւանդ խիստ կը տառապիմ. Շատ անգամ փախելս կու գայ եւ չեմ կրնար. Ամէն կարգի դարման, օշարակ դեղ փորձեցի. օգուտ մը չտեսայ, բըժիշկներն ըսին որ վերջ ի վերջոյ ծանրաչնչութեան պիտի ենթարկուիմ. ախորժակ չունիմ եւ ոչ բանէ մը համ կ'առնեմ.

Լրագրին մէջ, ձեր խայծղամին (գաւթրան) չնորհիւ ձեռք բերուած բժշկութիւններուն պատմութիւնը կարդացի, որոնք ճիշդ իմ հիւանդութեանս նման են, հաճեցէք շիշ մը քուն կիւեօի խայծղան ղրկել ինծ. քաջայոյս եմ որ այս դեղը օգտակար պիտի ըլլայ.

(Ստոր.) ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄԱՐԹԻՆԷԹ Ապպէի փողոց թիւ 14 Բարիզ.

Ճշմարիտ կիւեօի խայծղանը (գաւթրան) գործածելէ վերջ Գ. Մարթինէթ հետեւեալ նոր նամակը գրեց.

Բարիզ 15 Մայիս 1887
Սիրելի Գ. Կիւեօ

Գործածեցի այն խայծղանը զոր հաճած էիք ինծ ղրկել. ձեր պատուէրին համեմատ ամէն ճաշէ առաջ սուրճի դգալ մը լեցուցի անկէ ըմպելիքիս մէջ ու այնպէս խմեցի. Դեռ այս առաջին շիշէն սկսելով նշանակութեան արժանի բարելաւութիւն մը նշմարեցի առողջութեանս մէջ. ստամոքսիս վրայ ճնշող խուխը շատ գիրցաւ, սրտապրեցի եւ քանի մը ժամ կըրցայ քնանալ առանց չնչահեղձութենէ նեղուելու. Շարունակելով կիւեօի խայծղանը գործածել, երրորդ շիշէն վերջ զիս չարչարող հիւանդութիւններն բոլորովին անհետացան. Հիմա լաւ ախորժակ ունիմ. խուխերս վերջացան եւ ընդհանուր կերպով ոյժս ու առողջութիւնս վերստացած եմ. Վերջին ծայր գոհունակ եմ ձեզ, որ այս կիւեօի խայծղանին գլուխն ըլլաք, եւ ուրիշ բան չեմ կրնար ընել, եթէ ոչ ջերմապէս յանձնարարել այս դեղը ամէն անոնց. որոնք ինծ նման կը տառապին հազէ, հարբուխէ, ցնցղատապէ եւ խռչափողի հիւանդութիւններէ.

Ստորագր. ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄԱՐԹԻՆԷԹ

Ամէն ճաշէ առաջ, նշանակուած չափով կիւեօի խայծղան գործածելուն արդիւնքը վերի գրութենէն բացորոշ կերպով կը հասկցուի. Արդարեւ հազը, հարբուխն ու խռչափողի հիւանդութիւնները կարճ ժամանակի մէջ բուժելու համար այս խայծղանը բաւական է. Դեռ նոր սկսած թոքախտն իսկ բուժելու եւ անոր մահացու ընթացքը կասեցնելու համար կիւեօի խայծղանը եզական է, որովհետեւ թոքի բջիջներուն մէջ մտնելով թոքախտաւոր բջջային մակրէները կը սպաննէ եւ թոքին կազմալուծուելուն արգիլք կ'ըլլայ.—Արդարեւ շատ պարզ է.

Թէեւ հարբուխը անխնամ ձգուելով ցնցղատապի կրնայ փոխուիլ, ուստի թոքային հիւանդութեան մը առաջքն առնելու համար ջերմապէս կը յանձնարարուի կիւեօի խայծղան գործածել, հիւանդութեան սկսելէն անմիջապէս յետոյ.

Երեսուն տարիէ ի վեր բազմաթիւ յուսահատ հիւանդներու կիւեօի խայծղանին չնորհիւ ստացած հրաշալի բուժումները մեծ հռչակ վաստկեցուցած են այս դեղին, ուստի շատ մը մրցակիցներ առիթէն օգտուելով կ'խաբեն հասարակութիւնն ու իրենց պատրաստածները կը ծախեն իբր ճշմարիտ կիւեօի խայծղան. Արդարեւ շատ մը գործարաններ կան որ սարին տեսակ խայծղան կը գործածեն, եւ որոնց գինը թէեւ պակաս կարծեն, սակայն ատ'ը որ հիւանդութիւնը չեն բժշկեր. Ուստի եթէ կ'ուզէք հիմնապէս բուժել ձեր հազը, հարբուխը, խռչափողի հիւանդութիւնները, ցնցղատապն ու մանաւանդ ծանրաչնչութիւնն ու թոքախտի սկզբնաւորութիւնը, մի միայն Goudron Guyot ԿԻՒԵՕԻ ԽԱՅԾՂԱՆ փնտռեցէք դեղարաններն եւ ուշադրութիւն ըրէք որ Եթիքէթի վրայ խոշոր գրերով տպուած ըլլայ Գ. Կիւեօի Guyot անունն ու ստորագրութիւնը երեք գոյներով. Շիշերուն էթիքէթը պէտք է կրէ նաեւ գործարանին հասցէն Maison Frére, 19 rue Jacob Paris,

1 — 7

ՄԵԾ ԴԵՂԱՐԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

Կալաթա, Կամարայէն քիւփե. Թիւ 27-29.

Պատիւ ունիմ ծանուցանել որ դեղօրէից ճոխութեամբ, թարմութեամբ եւ գիներու չափաւորութեամբ եւրոպական նմանօրինակ մեծ հաստատութեանց պէս' օժտեալ դեղարան մը հիմնած եւ ԱՆՄՐՑԵԼԻ վիճակի մը մէջ դնելու յաջողած եմ արդէն, կ'յուսամ թէ Պատ. Ազգայինք իրենց վստահութեամբը պիտի քաջալերեն զիս.— ՏԻՐԱՆ ԱԼԱՆ
Դեղագործ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

Կայս. Բժշկ. վարժարանին ուսուցիչ քիմիագէտ Ցովսէփ էֆ. Ճէլալեան դեղարանին մէջ կ'տարրալուծէ ախտաբանութեան, ուսեսաի, դեղօրէից եւ հանքաբանութեան ամէն տեսակ տարրեր.—Կայս. Բժշկ. վարժարանին Մանրէաբանութեան օգն.—ուսուցիչ դեր—գնդապետ Տր. Արիստիտ պէյ, դեղարանս ունեցած իր աշխատանոցին մէջ, կ'քննէ թէ' խոշորացոյցով եւ թէ մշակման դիւրութեամբ' ամէն տեսակ ախտաբանական (Թոքախտի, ժանտատենդի, կեղծմաշկի, ջերմամիզութեան եւն.) մանրէներ. Ներարկման դրութեամբ կ'դարմանէ նաեւ Թոքախտը.

Գշ., Եշ., եւ Ուր. ժամ. 6—9, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերն ալ ժամը 10—12.

Հանրածանօթ Տքդ. Ս. Ռաֆայէլեան դեղարանս փոխադրած է իր դարմանատունը, ուր հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, ժամ 5—10.

[Հինգշաբթի օրերը աղքատաց ձրի]

Դեղարանս կ'յաճախեն նաեւ օրէքաթէօռ Տքդ. Ամիլ պէյ, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը, ժամ 7—19. [Շբ. օրերը վիրաբուժական գործողութիւն կ'կատարէ ձրիաբար աղքատաց համար].

Տքդ. Միսքճեան էֆ. Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը, ժամ 5—7.

[Դշ. օրերը աղքատաց ձրի]

Տքդ. Տօնճեան էֆ. Բշ. օրերը ժամ 4—8.

Կայս. զինուորական եւ քաղ. անասնաբուժական վարժարանին ուսուցիչ դեր—գնդ. Մինաս պէյի պէտք ունեցողները դեղարանս կրնան դիմել.

ՕԳՏԱՇԱՏ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ Մ'ԱԼ.— Դեղարանս ունի Ռէօնդկէնեան Բ. ճառագայթներու գործիք մը, ուրկէ կըրնան օգտուիլ թէ' առանձին եւ թէ իրենց բժիշկներուն հետ դիմող հիւանդները.— Դեղարանս կ'հրաւիրէ նաեւ իրեն դիմող հիւանդներուն ուզած բժիշկները, որոց համար կայ վայելչապէս կահաւորուած սենեակ մը. 20—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Գ. ՍԻՆԱՆԵԱՆ

Վկայեալ Կայսերական Բժշկական Վարժարանէն

Իր դարմանատունը հաստատած է Սկիւտար, Սէլամսըզ, ճիշտ Փիչթօֆճեան էֆ.ի վաճառատան դիմաց, թիւ 391. կ'դարմանէ բերնի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ, ինչպէս նաեւ ծծմրեցուցիչ դեղերու միջոցաւ, առանց ցաւի, ատամնահանութիւն կը կատարէ. Նուրբ եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կ'պատրաստէ ճիշտ բնական ակռաներու նման, եւ փտած ակռաները կ'լեցնէ ոսկի, բլատին, արծաթ եւ ուրիշ նիւթերով. Եւ բեքչաբթի կէս օրէն յետոյ աղքատները ձրի կ'ընդունի. 20—1

Հրատարակութեան
ԱՐԻՍՏ. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ
Ընթերցարան
Բ. Տարի. — Տարրական դասընթացք

Նկարագիր կազմող նիւթեր.—Բնականութիւն.—Շարադրութիւն.—Ուղղագրութիւն.—Իրագիտութիւն.—Աշխարհագրութիւն.—Երկրաչափութիւն.—Սրբազան պատմ. (Նոր Ուխտ).—Երաժշտութիւն.—Գիր.—Ժողովրդական ոտանաւորներ.

Կարող եւ հմուտ աշխատակիցներով կ'պատրաստուի Գ. Տարին (Միջին դասընթացք Գ. տարի).

Մեր ուղղութիւնն է մէկ ուսուցիչ, մէկ դասարան եւ մէկ ԴԱՍԱԳԻՐՔ, ինչպէս է այս Բ. Տարի Ընթերցարանը.

ԳԻՆ 5 ՂՐՇ.

Ծանօթ.—Գաւառացի ուսուցիչներուն մէկ հատ իբր նմոյշ կ'ղրկուի, եթէ նամակով յօսթի ծախք 60 փարա ղրկեն.

Հասցէ.—Արիստ. Յ. Պօյաճեան Կ. Պոլիս, Օրթաքէօյ. 8—7

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրփուլ եւ Միջերկրականի Գիծը

Շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Մարիօզիս	5000	Թէյպըը	3000
Ֆայիլի	4500	Ֆէրօս	3000
Նայզօքրիս	4200	Օսմանլի	3000
Եմէյսիս	3500	Թիպս	2500
Բամիսիս	3500	Կասթօնի	1500
Մինիս	3500	Կիէն	1500
Էնիւալիս	3000		

Դիմել առ Ժ. Վ. Ուիթթօլ եւ Ընկ.
Ուիթթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ ԸՆԿ.
34, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճ. 6 ամս. 3 1/2. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ. Արտասահման 40 Ֆր. 6ամս 20, 3ամս 10. Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բայց ի Բոսթ Լոքալէ.

ՀԱՄԲՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ
ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀ. ՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Ֆրանք	27,000,000
Պահեստի գրամ	»	52,002,500
Տարեկան հասոյթ	»	70,339,912

Ընկերութիւնս ԲՈՒԱԴԱՐՁՋԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէ մթերանոցներ եւ բնակարաններ, ... վաճառքներ եւ կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով.

Լիազօր Ներկայացուցիչ Գ. Գալոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Գալիա Գաւէզ-Գոռգա, Անանիատ խան. 20. 21. 22

ՀՐԱՇԱԼԻ ԲՈՒԺՈՒՄ ՄԸ

Հիւանդութիւն մը կայ որ խիստ յամառ է եւ սոսկալի տանջանքներու կը մատնէ ենթական, անկարող դարձնելով զայն տեղէն իսկ շարժելու. Տանջանքն աւելի զգալի կ'ըլլայ այս հիւանդութեան մէջ, անոր համար որ ուղեղը գործելու կարողութիւնը չկորսնցներ եւ անկողնին մէջ քամուած կը մնայ բժշկուելէ յուսահատած.

Այս հիւանդութիւնը ԿԱԹՈՒԱԾՆ է, զոր բուժելու համար թէեւ կան մէկ քանի դեղեր, բայց ամենէն աւելի ազդեցիկը հրաշալին եւ արդիւնաւորն մէկ հատ մ'է, Տօքթ. Լավիլի պատրաստած ԼԻՔԵՕՌ ԼԱՎԻԼը.

Մեր առջեւ ունինք նամակներն երկու կաթուածահարներու, որոնց մին տասնըչորս իսկ միւսը քսան տարիներէ ի վեր տառապելով այս ախտէն, անկարող դարձած էին շարժելու իրենց անդամներն, այնչափ ուռած էին անոնց յօդուածներն ու կը ցաւէին. եւ անկողնի կամ թիկնաթոռի մէջ անցուցած էին իրենց ամբողջ կեանքը.

«Գործածելով այս սքանչելի դեղն, երկու հիւանդներն ալ բժշկուեր են եւ քիչ ժամանակի մէջ' նախ անթացուպերով ու յետոյ գաւազանով պտոյտներ ըրեր են իրենց պարտէզին մէջ. եւ ամենէն վերջ կատարելապէս բժշկուելով առանց ո'եւէ նեցուկի սկսեր են արձակ համարձակ քալել. Եւ հիմայ մասնաւոր նամակներով իրենց երախտագիտութիւնը կը յայտնեն ԼԻՔԵՕՌ ԼԱՎԻԼԻ հեղինակին.

Ամբողջ կաթուածահարներն արդէն կ'օրհնեն Տօքթ. Լավիլի անունն իբրեւ մարդկային ազգին անմոռանալի բարերար մը.

Լիքէօռ Լավիլը կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու դեղարաններն ու դեղի մթերանոցները.

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՔԴՈՐԻԱ

ԻՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ Ի ԼԻՆՏԵՆ ՇԹՐԱՍՍԷ

Գերմանիոյ ամենէն ՄԵԾ եւ ամէնէն ՀԶՕՐ կենաց Ապահովագրական Ընկերութիւն

Պահեստք	239,189,580	Ֆրանք
Ապահովագրեալ դրամագլուխ	870,644,476	»

ԱԺԱՆ ԵՒ ՇԱՀԱՒԷՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՇԱՀԱԲԱԺԻՆԸ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐՈՎ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն ոք կրնայ իր կեանքը ապահովագրել կամ զաւակներուն դրամագլուխ հայթայթել չաբաթական վճարումներով, սկսեալ 2 դահեկանէ, եւ այս ամէնն առանց բժշկական քննութեան.

Այս կարգի ապահովագրեալ անձերու թիւն հասած է 1 ՄԻԼԻՈՆ 277,000ի

Վճարելի Արդիւնք.—Միջին մէկ տարի չաբաթական Մէկ Ֆր. վճարելով մարդ ցկեանս կ'ապահովագրուի ընդունելու համար'

1º 10,000 Ֆր. եթէ ... պատահի, 2º 15,000 Ֆր.ի հասոյթ մը, եթէ ... , 3º 200 Ֆր. 5 Ֆր. ամենօրեայ հատուցում մը, ի դէպ խեղութեան ծովու կամ երկաթուղւոյ, թրամվէյի եւ ... արկածներու հետեւանքով.

Դիմումն.— ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

Ընդհանուր Գործակալ ԷՄԻԼ ՖՕԿԼ

7, 8, 9 Ինայէթ խան, Ղալաթիա, Օսմ. Կայս. Պանքային դիմաց.

ՆԱՄԱԿԻ ՓՈՒԼ.— Անոնք որ փոքր գումարներու փոխարէն նամակի փուլ կ'ղրկեն մեզ' պէտք է որ ապահովագրեն փուլ պարունակող նամակը. Այս առթիւ նորէն կ'յիշեցնենք թէ փոքր գումարներու փոխարէն ՆԱՄԱԿԻ ՓՈՒԼ կ'ընդունինք' 20 հատ 40նոց բուլը 20 ղշ.ի հաշիւով միայն.

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

Բնականօրէն Կ. Պոլսոյ համար եռամսեայ բաժանորդագինն է միայն 36 ղրշ. ամսական ճիշտ 12 ղրշ.ի հաշիւով.

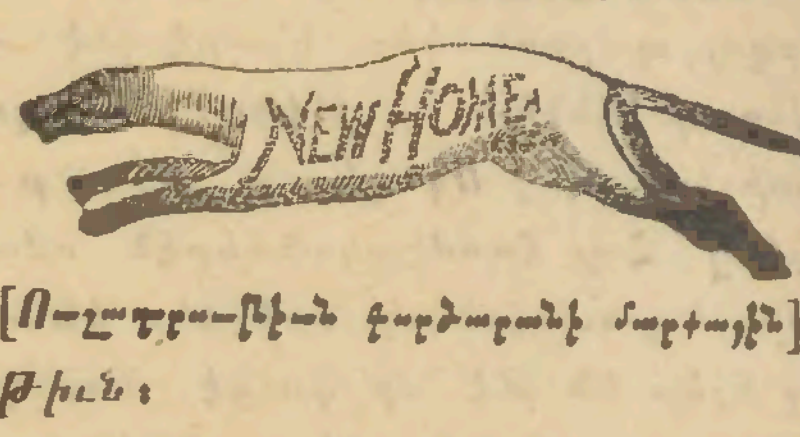
ՆԻՒ—ՀՈՄ

Ամերիկեան ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ կարի մեքենան որ բոլոր կարի մեքենաներուն հետ կ'մրցի

ՊԱՐԶՈՒԹԵԱՄԲ
ՏՈԿՈՒՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՄԲ
ԹԵԹԵՒՈՒԹԵԱՄԲ
ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Շիքակոյի, Բարիզի, Անվէրսի եւ բոլոր մեծ ցուցահանդէսներու կողմէ ստացած ոսկեայ մետալներն այս մեքենային գերազանցութիւնը կ'ապացուցանեն.

[Ողորմութեան ...]

ՆԻՒ ՀՈՄ կ'կատարէ ամէն աշխատութիւն.
Կ'կարէ է'ն հաստ ու է'ն բարակ կերպասներն ինչ որ ուրիշ ո'չ մէկ մեքենայ կրնայ ընել.
Անհրաժեշտ ամէն կօշկակարի, դերձակի ու ընտանիքի.

Թուրքիոյ համար միակ Ներկայացուցիչ' ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Կ. ՄԻԱՆԵԱՆ
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ.—Սիրքեճի Քէօբրիւլիւ խան թիւ 3
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ) Ղալաթիա, Պէօյիւք Միլլէթ խան թիւ 33
) Իզմիր Համիտիէ Ճատտէսի թիւ 39

Գնողներու համար ձրի ... — Մեքենայից գործածութեան եզական ուսուցումն եւ նորոգութիւնք ձրիապէս պիտի կատարուին վաճառատանս կողմէ.

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն մարդ գիտէ որ ջղային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորաբար մարմնի ու մտքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէ, հիւծումէ եւ ամէն կարգի զեղծումներէ. Ջղային հիւանդութիւնները բուժելու համար մինչեւ ցարդ հնարուած դեղերն անբաւական եղած են իրենցմէ սպասուած արդիւնքն արտայայտելու, անոր համար որ վերոյիշեալ դեղերը ջիղերուն բնական ոյժը չեն կորսնցնելու նպատակով միայն պատրաստուած են. Բարիզի առաջնակարգ բրոֆէսէօռներէն Պ. ԲՐԻՒՆԻԷ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷ անուամբ, որ ոչ միայն տկարացած ջիղերը կը զօրացնէ, այլ բնական ոյժէն զատ նոր ոյժ կու տայ անոնց, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են ջիղերը, ճիշդ մի եւ նոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷն. Երիտասարդական կորով ստանալու եւ ջիղերուն ի'նչ աստիճան զօրացած ըլլալը հասկնալու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն.

Կէս գլխու ցաւը, ջղային հազը, երեսի ջիղերուն ցաւիլը, անքնութիւնը, ջղային տկարութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, սրտի բաբախումն, ոյժաթափութիւնն եւ ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները հիմնապէս կը բժշկուին ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐԻՒՆԻԷով, որ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ. 52—2

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ
«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (18)

ՁԻՒՏԷՐՄԱՆ

ԿԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲԱՆ

[ՎԷՊ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ]

Զ.

Երբ որ Ռէժին աշխարհի ամենէն անարգ ու ողորմելի արարածն իսկ ըլլար, նորէն արժանի չէր այսպիսի ընդունելութեան մը իր կողմէ. Ուստի զղջացած կերպով,

—Արթնցի՛ր, Ռէժին, պոռաց.

Դեռատի աղջիկը պատասխան չը տուաւ.

Պօլէսլավ անոր մարմնոյն վրայ ծռելով շարժեց զայն, բայց խեղճ աղջկան գլուխը խոտերուն վրայ ինկաւ անշարժ. Մատներուն վրայ արիւնի բիծեր կային. Ի՞նչ, մեռա՞ծ էր արդեօք,—իրե՛ն համար, ի՛ր պատճառա՞ւ մեռած. Ո՛չ, ո՛չ, պէտք չէ մեռնէր... Նոր ոճիր մը պիտի ըլլար այս. Ուստի, յանկարծական շարժումով մը պատռեց անոր շապիկն ու ականջը սրտին վրայ դրաւ.

Փա՜ռք Աստուծոյ. սիրտը կ'բաբախէր տակաւին. Տարաբախտ աղջկան աչքերը բացուեցան յանկարծ եւ զինքը դիտեցին.

Ցնցանք մը գործողի պէս սոսկալով, երիտասարդը թողուց աղջկան մարմինը, մինչ Ռէժին տկար հծծիւն մը կ'արձակէր.

—Ելի՛ր, պոռաց Պօլէսլավ խանդաղակաթ նայուածք մը ուղղելով.

Ռէժին անոր ձայնէն սարսուռ մը զգաց ու փորձեց ոտք ելնել, բայց նորէն տկարանալով գետին ինկաւ. Նայուածքը շնորհ կ'խնդրէր.

—Ելի՛ր, կրկնեց Պօլէսլավ.

—Ասկէ պիտի երթա՞մ, հարցուց Ռէժին արիւնաթաթախ դէմքը ծածկելով.

—Ուրեմն իմ քո՞վս մնալ կ'ուզես.

—Օ՛հ, տէր իմ, այո՛.

—Բայց քու կեանքդ շատ թըշուառ պիտի ըլլայ հոս.

—Ո՛չ, ո՛չ. Պատոնն ամէն օր կ'ծեծէր զիս. Ես վարժուած եմ տանջանքի.

—Ուրիշ տեղ թերեւս աւելի հանգիստ կեանք մը կրնաս գտնել.

—Ո՞ւր. Ուրի՞շ տեղ.

Եւ սոսկում մը նկարուեցաւ թըշուառ աղջկան դէմքին վրայ.

—Ո՛ւր կ'ուզէ թող հոն ըլլայ. Քեզ պէս աշխատասէր կին մը...

Ռէժին գլուխը ծռեց եւ ըսաւ.

—Եթէ զիս հոսկէ վանտէք, սափոսին մէջ կ'երթամ կ'պառկիմ ու անօթութենէ կ'մեռնիմ.

Պօլէսլավի սիրտը շարժեցաւ տարաբախտ աղջկան վրայ նայելով. Աշխարհի մէջ միակ արարածն էր ան որ կ'ուզէր իր քով մնալ, որովհետեւ իրեն պէս ա'ն ալ անարգուած, անպատուուած եւ ամէնուն կողմէ հալածուած էր. Պատոն Շրանտէնի զինուորական սոսկալի ոճրին հետեւանքովը. Ինչո՞ւ վանտէր.

Է

Հետեւեալ օրը, երիտասարդ Պատոնն զգաց թէ նիւթապէս անկարելի էր իրեն առանց Ռէժինի ապրիլ, վասն զի բոլորովին անկէ կախեալ էր իր ապրուստը հայթայթելու համար. Ամայի կղզի մը ինկող նաւաբեկեալի մը պէս կ'թափառէր աջ ու ձախ, ու թէեւ իր հրամանով թակարդներն ու ականները վերցուած էին, բայց նորէն կ'մոլորէր թփիկներու, թաւուտներու եւ աւերակներու քառսին մէջ. Պարտէզը, որուն իւրաքանչիւր ծառն ու մացառն տարիօք ա՜յնքան ընտանի էին իրեն, հիմա նոր երեւոյթ մը առած էր. Պահ մը սկսաւ խորհիլ նաեւ իր ապրուստին վրայ. Հացի ու միսի պզտիկ պաշարն հատնելու վրայ էր. Չէր համարձակէր այս մասին խօսք բանալ Ռէժինի, որ տան մէջ կ'աշխատէր լուռ ու մունջ. Դեռատի աղջիկը արդէն կ'զգուշանար իրեն առջեւ ելնելէ. Առտուն, երբ վերադարձաւ գետէն, ուր ամէն օր կ'երթար լոգնալու, երիտասարդը կ'տեսնէր որ անկողինը պատրաստուած, գետինն աւլուած, եւ խահուէին ամանը սեղանին վրայ դրուած է քանի մը չերտ հացի հետ. Պօլէսլավ այժմ հաւանած էր Ռէժինի ձեռքէն հաց ուտելու, վասն զի շատ համով գտած էր անոր պատրաստածը, եւ վասն զի ախորժակը ուրիշ խորհրդածութիւններու տեղի չէր կախեր. Յաճախ իր սենեակէն կ'տեսնէր Ռէժինը որ սանդերն ու պատուկները գետին մէջ լուալու կ'երթար եւ յետոյ իր խրճիթը կ'վերադառնար, զգուշութիւն ընելով որ երիտասարդին չհանդիպի.

Առտու մը, երբ Ռէժին ըստ սովորութեան իր ամանները լուալու գացած էր, երիտասարդն անոր խըրճիթը մտաւ. Այս խրճիթ՝ տարիօք պզտիկ ջերմանոց մ'էր վրան ապակիով գոցուած, բայց հիմա մեծ մասամբ ապակիները կոտրած ըլլալով, երկինքէն ինկած ամէն բան հոն կը հիւրընկալուէր. Պատին վրայ յատուկ տախտակներ կային թաղարներ դնելու համար, եւ որոց վրայ հիմա խոհանոցի գործիները շարած էր Ռէժին. Պնակները, սաներն եւ սկուտեղները մաքրութեամբ կ'փայլէին. Կիսովին այրած գանաթեւ մը իբրեւ անկողին կը ծառայէր խեղճ աղջկան.

—Շուն մը իսկ պիտի չուզէր պառկիլ հոս, մտածեց երիտասարդն ինքնիրեն.

Աղիւսէ շինուած խեղճուկ վառարան մը իր հանած ծուխը ներս մըտնողին կոկորդէն վար կ'լեցնէր. Եւ ահա այս անբնակելի խրճիթն էր որ խեղճ աղջկան միակ իղձն ու երազն էր եւ հոնկէ վանտուիլը մեռնելէ աւելի ծանր կուգար իրեն.

Խե՜ղճ ու թշուառ աղջիկ.

Իրիկուն մը Պօլէսլավ անոր հետ խօսելու պէտք ունենալով, ամէն կողմ փնտռեց զայն ու չգտաւ. Խոհանոցը պարապ էր. Պարտէզը, աւերակներուն մէջ, կամուրջին մօտ եւ վերջապէս ամբողջ կղզին մէջ Ռէժինի հետքը չկար. Վայրկեան մը կասկածեցաւ թէ մի' գուցէ զինք մոռնալու գացած ըլլայ, կամ մտերիմ մը քովը փնտռել ուզէ ամենօրեայ ծանր աշխատութեան մը հանգիստը. Սիրային խնդիրներու մէջ Ռէժին փորձառու պէտք էր ըլլար, որովհետեւ գեղեցիկ էր եւ կրնար գրգռել գեղջուկ երիտասարդի մը ուշադրութիւնը.

—Եթէ գոհացուցիչ բացատրութիւն մը չտայ իր բացակայութեան մասին, վաղն անպատճառ կ'վռնտեմ, ըսաւ ինքնիրեն.

Այս գաղափարով պառկեցաւ, բայց քունը չտարաւ. Ապագան, առանց Ռէժինի, շատ մութ ու դժուարին կ'երեւար իրեն. Հարկ էր որ ինքն ալ առնէր քալէր կղզիէն.

Առտուան ժամը վեցին ատեններ, արտաքին դրան աղմուկէն արթնցաւ եւ շուտ ոտք ելաւ, հարցաքննելու համար Ռէժինը.

Մանկամարդ թշուառուհին խոհանոցն էր եւ կրակարանին վրայ ծռած' թոքերուն բոլոր ոյժովը կ'փչէր ածխոյին տաշեղներու վրայ. Երիտասարդին ներս մտնելը տեսնելով, նախ զարմացաւ եւ յետոյ աչքերը խոշոր խոշոր բանալով,

—Բարի լոյս, տէ՛ր իմ.

Պատոնը բարկութենէն կ'դողար.

—Այս գիշեր ո՞ւր էիր, պոռաց զայրոյթով.

Ռէժին խռովեցաւ իսկոյն.

—Պատասխա՛ն տուր, պոռաց երիտասարդը.

—Ա՛հ, մինչեւ դեռատի աղջիկը գլուխը ծռելով, կ'կարծէի որ բացակայութիւնս պիտի չնշմարէիք եւ թէ ձեր արթննալէն առաջ պիտի կրնայի վերադառնալ.

—Ինչո՞ւ ասդին անդին կ'սլքտկաս.

—Բայց..., բայց ուրիշ կերպ չէի կրնար ընել, տէր իմ, վասն զի ուտելիքներս հատնելու վրայ էր.

Երիտասարդը տժգունեցաւ.

—Ուրեմն ուտելի՞ք բերելու գացեր էիր.

—Այո', տէր իմ, կովու միս, հաւկիթ, կարագ, երշիկ եւն. բերի ձեզ.

—Ո՞վ տուաւ.

—Բայց արդէն գիտէք, տէր իմ. Պօքէլտորֆ գացի ու նպարավաճառէն գնեցի. Ամէն բան առաջուընէ կ'պատրաստէ եւ խանութին ետեւի դուռնէն ինծ կ'յանձնէ, որպէս զի մարդ չտեսնէ. Այս նպարավաճառին ծախած ապրանքները շատ սուղ չեն, հոս Մ. Մարքէլ չորս Ֆր. կ'առնէ ինձմէ օխա մը միսի համար, եւ ասկէ զատ, նախատինք չի մնար որ գլխուս չթափէ.

(Շար.) Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՒ
Կ. Պոլ., Nº 23, Պօղաւ Ալի Ճատտէսի